BRUG FOR ALLE FORÆLDRE

Perspektiver og metoder til et inddragende forældresamarbejde i udskolingsindsatsen

Af Marianne Nøhr Larsen, Center for Interkulturel Dialog
i samarbejde med UU Sjælland Syd

Indhold

INTRODUKTION [3]
- Baggrund [3]
- Mål og målgrupper [4]
- Tilgang [5]

KAPITEL 1: FORÆLDREPERSPEKTIVER [6]

KAPITEL 2: TEORETISKE PERSPEKTIVER [10]
- Ressourcefokuseret tilgang [10]
- Forandringsfokuseret tilgang [12]
- Brugerfokuseret tilgang [14]

KAPITEL 3: PRAKSIS OG METODER
- Overvejelser og inspiration til det daglige arbejde [16]
- Forskellige typer af forældre og forældresamarbejde [16]
- Trivsel og arrangementer i forældregruppen [18]
- Møder om uddannelsesparathed [20]
- Inddragende dialogmetoder ved forældrearrangementer [23]
- Den vigtige og vedkommende invitation [27]
- Faglige redskaber omsat til forældreredskaber [30]
- Arbejdet med karrierelæring [30]
- Arbejdet med styrker og ressourcer [34]
- Arbejdet med studievalgsportefolio [35]
- Den personlige, motiverende samtale [36]

KAPITEL 4: HELIKOPTERPERSPEKTIVER [40]
- Uddannelsesparathed - en rød tråd gennem hele skoleforløbet [40]
- Håndholdt, tværfagligt forældresamarbejde [41]
- Afrunding [43]

NOTER [44]
LITTERATUR OG INSPIRATION [45]
BILAG [46]

Titel
Brug for alle forældre
Perspektiver og metoder til et inddragende forældresamarbejde i udskolingsindsatsen

Udgiver
UU Sjælland Syd, 2018

Webadresser
www.brugforalleunge.dk
www.indialog.dk
www.uuss.dk

Trykte eksemplarer
Rekvireres hos peho@vordingborg.dk
ISBN: 978-87-603-3204-3 (trykt)
ISBN: 978-87-603-3205-0 (web)

Forfatter
Antropolog Marianne Nøhr Larsen,
Center for Interkulturel Dialog.

Layout
Thomas Brosø

Sparring og metodeudvikling
Uddannelsesvejledere
Kristina Falk-Jensen og
Anette Jørgensen,
der har deltaget i projektet
"Mor, far og uddannelsesparatheden"
Desuden Annette Ramsøe,
uddannelseskonsulent i
Brug for alle unge.

Håndbogen er resultat af et projektsamarbejde mellem
UU Sjælland Syd,
Vordingborg Kommune og
Brug for alle unge,
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet,
Undervisningsministeriet.

Introduktion

I uddannelsesvejledning og skole gøres meget kompetent arbejde for at hjælpe elever, der vurderes at have problemer med at blive uddannelsesparate. De bedste resultater nås ofte der, hvor forældrene går ind i samarbejdet med skolen om at støtte eleven. Det opleves dog hvert år, at der er nogle forældre, det er svært at få på banen, selvom uddannelsesvejledere og skole inviterer til samarbejde.

Forældre går op i deres børns fremtid og vil gerne støtte, hvor de kan. Men det er ikke alle, der har let ved at se sig selv som aktive deltagere i samarbejdet med skole og uddannelsesvejledning - og ikke alle føler sig overbevist om, at de kan bruges til noget. Ja, nogle forældre føler måske endda, at det er bedst for deres børn, at de holder sig væk.

Denne håndbog sætter lys på, hvorfor nogle forældre har svært ved at deltage og indgå i de rammer, skole og vejledning tilbyder, og hvad der skal til, for at de deltager aktivt. Vi går 'over broen' til forældrene og henter deres perspektiver og bud på, hvordan man kan blive bedre til at invitere dem, møde dem og ruste dem til bedre at kunne støtte op om deres børn. Og vi forsøger at omsætte den viden, vi har fået om forældrene, til anvendelig praksis - til tilgange og metoder, der kan bygge nye broer.

Håndbogen har fokus på forældre, der har brug for en særlig håndsrækning for at kunne være med til at hjælpe deres børn. Den er inspiration til uddannelsesvejledere, lærere, ledere og andre samarbejdsparter, der er optaget af at få et godt samarbejde med disse forældre, men som – trods mange gode forsøg og intentioner - stadig oplever ikke at nå i mål med indsatsen. Bogen er særligt rettet mod den tværfaglige indsats vedrørende uddannelsesparathed, men mange af pointerne kan overføres til forældresamarbejde mellem skole og hjem generelt.

Baggrund

Både danske og internationale undersøgelser[1] viser, at forældre-deltagelse fremmer skolens effektivitet, og at det støtter børns skoledeltagelse og læring, når forældrene engagerer sig i barnets skolegang. Undersøgelser om de unges uddannelsesparathed og -valg viser, at forældrenes engagement har en vigtig betydning for, hvor godt processen forløber [2].

Projekt 'Far, mor og uddannelsesparatheden'

Inspiration til håndbogen kommer fra arbejdet med udviklingsprojektet "Far, mor og uddannelsesparatheden", som er blevet gennemført i Vordingborg Kommune i perioden 2016-2018. Projektet er et samarbejde mellem Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), medarbejdere i folkeskoler, skoleforvaltning samt Børn og Unge Afdeling og Brug for alle unge m.fl. Projektet har overordnet haft som mål at understøtte, at flere unge bliver uddannelsesparate gennem at ruste forældrene til at kunne støtte deres børn bedst muligt.

Et særligt fokus har været de forældre, som sjældent deltager i forskellige tilbud fra skole og UU. På tre skoler i Vordingborg har der således været gennemført forskellige tiltag med forældreinddragelse, baseret på blandt andet ressourcefokuseret tilgang, karrierelæring og relationsopbyggende dialoger. Tiltagene er gennemført af uddannelsesvejledere i et tværfagligt samarbejde med lærere, trivselscoaches[3] m.fl.. Tiltagene har primært bestået i at eksperimentere med forskellige typer af møder for udvalgte grupper af forældre, anderledes måder at kontakte forældrene på og vedligeholde kontakten, brobygningsforløb og tværfagligt samarbejde.

Projektet var en del af en landsdækkende satspuljeindsats i perioden 2015-2018, som har haft fokus på at udvikle vejledningen for ikke uddannelsesparate unge. Formålet har været at bidrage til, at flere unge uanset baggrund får lige muligheder for at påbegynde og gennemføre en ungdom-suddannelse. Indsatsen har været gennemført af enheden Brug for alle unge (BFAU), Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Undervisningsministeriet i samarbejde med 24 deltagende UU Centre, der hver for sig har haft vekslende samarbejdspartnere. Baggrunden for, at UU Sjælland Syd har deltaget med Vordingborg kommune er, at Vordingborg er en af de kommuner, hvor flest unge på landsplan blev vurderet foreløbigt ikke-uddannelsesparate i 2016. Læs mere om Brug for alle unges vejledningsindsats 2015-2018 på www.bfau.dk.

Vi bag håndbogen

Håndbogen er skrevet af antropolog Marianne Nøhr Larsen, Center for Interkulturel Dialog.

Jeg – Marianne - har foretaget forældreundersøgelsen og desuden fulgt projekt 'Far, mor og uddannelsesparatheden'. Indholdet i håndbogen er udviklet og kvalificeret i samarbejde med uddannelsesvejledere og lærere, der har deltaget i projektet, og med sparringspartnere fra Brug for alle unge. Når jeg skriver 'vi' menes denne gruppe af fagpersoner, der har været involveret i både projekt og håndbog.

Forældreundersøgelse

Udover projektforsøgene er der blevet foretaget en antropologisk undersøgelse blandt forældrene i målgruppen, for at give projektdeltagerne et bedre indblik i forældrenes syn på sagen. Forskellige forældre er blevet spurgt om deres oplevelser af skole og vejledning, samarbejdsbehov, udfordringer mv – og dernæst er de blevet bedt om at give deres bud på, hvad der skal til, for at de i højere grad vil kunne indgå i samarbejdet med skole og uddannelsesvejledning og være ressourcer for deres børn. I undersøgelsen blev cirka 30 forældre interviewet, dels individuelt og dels i grupper. Undersøgelsen hedder *"Mor, far og uddannelsesparatheden. En kvalitativ vidensopsamling om forældres oplevelser, motivation og behov i forhold til deltagelse omkring deres barns uddannelsesparathed – samt anbefalinger til forandrende praksis."* (Center for Interkulturel Dialog 2017). Undersøgelsen kan downloades på uvm.dk[4] eller indialog.dk/publikationer.

Håndbogen tilbyder centrale erfaringer både fra projektforløb og forældreundersøgelse - suppleret med anden viden, som vi har fundet relevant at give videre.

Mål og målgrupper

Både de lokale vejledningstiltag og den antropologiske forældreundersøgelse gav interessant viden om målgruppen – det vil sige de forældre, der ofte er fraværende ved arrangementer og øvrigt samarbejde med skole og uddannelsesvejledning. Arbejdet har givet mange forskellige input til nye metoder i tilgangen til disse forældre. Desuden har vi fået udfordret og forstyrret både faglige selvforståelser og stereotype forforståelser om forældrene.

Med et nysgerrigt kig ind i forældrenes verden har vi fået rusket op i de fremgangsmåder, der ofte benyttes i uddannelsesvejledningen og ude på skolerne som 'det, man plejer', og også det, man tror på, er det bedste, man kan gøre. Det kan fx være de måder, man plejer at skrive og udsende forældremødeinvitationer på, de måder, man afholder møder på, eller de måder, man informerer og går i dialog på.

Med skarpere blik for forskellige målgrupper af forældre kan man blive bedre til at møde forældrene dér, hvor der kan tændes motivation og engagement, og til fælles at finde de ressourcer hos forældrene, der gør dem i stand til bedst at støtte deres børn.

Det er således målet med denne håndbog at give den viden videre, som vi har fået af forældrene i projekt og undersøgelse, og at tilbyde nogle af de tilgange og metoder, som vi har udviklet på baggrund af den nye viden.

'De skolefremmede'

Håndbogen har fokus på 'skolefremmede forældre', som af forskellige årsager kan have brug for en særlig håndsrækning for at kunne være med til at hjælpe deres børn med at blive uddannelsesparate. Det kan være forældre med ringe uddannelse, svag samfundstilknytning, anden kulturel baggrund, barrierer som misbrug, sygdom, traumer eller lignende. Men det kan også bare være forældre, der ikke tror på, de kan gøre en forskel. Vi vælger at kalde dem 'de skolefremmede forældre' som en samlet betegnelse for de forældre, der ofte ikke deltager i møder på skolen og i det hele taget opleves som fraværende i forhold til samarbejdet med skole og uddannelsesvejledning. Ordet 'skolefremmed' kan både dække over, at forældrene føler sig fremmede overfor skolen, og at uddannelsesvejledere og lærere føler sig fremmede overfor forældrene i den forstand, at de ikke har den ønskede kontakt og også er famlende i forhold til, hvordan den

opnås.

Når man – for at kunne arbejde med en given målgruppe - vælger et navn eller et begreb som 'etiket', risikerer man altid at stereotypisere frem for at nuancere. Vi håber, at begrebet 'skolefremmed' rammer så bredt, at så mange som muligt føler sig hørt og mødt.

For alle forældre skal det give mening at deltage i skolens arrangementer og at være med til at vejlede sit barn. Selvom målgruppen for nærværende indsats er 'skolefremmede forældre', kan de allerfleste pointer sagtens omsættes til generelle perspektiver og bud på det gode samarbejde, der rammer og rummer alle forældre.

Kulturelle kløfter

Forældrene, jeg har talt med i forældreundersøgelsen, har primært dansk baggrund. Mange steder i landet vil der være behov for særlig opmærksomhed på de særlige kulturelle barrierer og misforståelser, der kan opstå i forældresamarbejdet – udover alt det, der beskrives i denne håndbog. Bogens generelle pointer kan omsættes i forhold til alle typer af forældre, men det er klart, at der kan være brug for særlig viden eller opmærksomhed på temaer som fx manglende kendskab til det danske uddannelsessystem, religion, tradition, etniske grupperinger, tolkning med videre, hvis forældrene har minoritetsbaggrunde.

Tilgang

Forældre, der er svære at få til at deltage i forældresamarbejdet, bør mødes håndholdt, nært, nysgerrigt og imødekommende. Håndbogen er tilegnet dette arbejde. I bogen vil vi plædere for tre tilgange eller teorier, nemlig:

1. Den ressourcefokuserede tilgang

…hvor perspektivet drejes fra at hæfte sig ved vanskeligheder til at lyse på dét, forældrene hver især kan byde ind med.

2. Den forandringsfokuserede tilgang

…hvor dominerende og stereotype narrativer udfordres og forstyrres; dels forældrenes selvfortællinger og fortællinger om skolen, og dels skolens fortællinger om bestemte typer af forældre.

3. Den brugerfokuserede tilgang

…hvor man bliver nysgerrig på forandringspotentialerne i at invitere forældrene med til at sætte scenen for samarbejdet. Hvor ikke kun forældrene forventes at deltage på skolens præmisser, men hvor skolen også strækker sig mod forældrenes perspektiver, viden og ideer.

Med udgangspunkt i disse tre tilgange, i forældrenes fortællinger fra den antropologiske undersøgelse samt i uddannelsesvejledernes bedste erfaringer fra projektet, giver vi vores bedste bud på praksis og inspiration.

Ingen kan bruge det hele, men vi tror, at alle kan bruge noget!
Vi ønsker jer god læselyst.

PS: *Af pladshensyn forkortes 'uddannelsesparathedsvurdering' til 'UPV'.*

PPS: *Nogle af pointerne gentages i forskellige sammenhænge. Nogle af dem vil du måske endda finde banale. Men forældrenes udsagn peger på, at selv ikke de bedste fagfolk husker det hele i farten. Og da håndbogen (også) kan fungere som opslagsværk, vælger vi at gentage de vigtigste pointer, hvor det giver mening.*

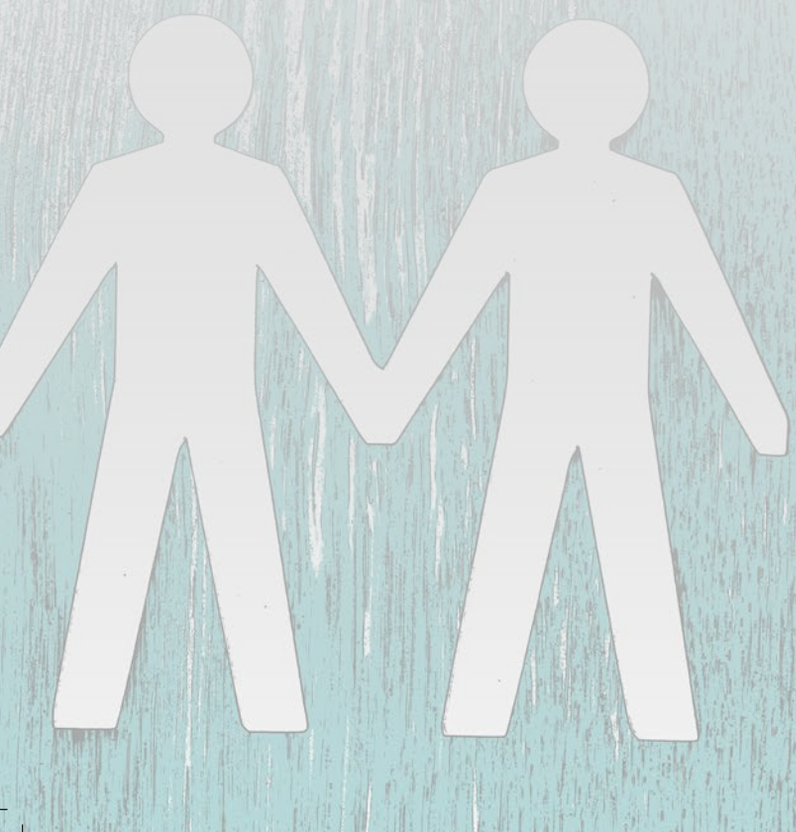

Det demokratiske paradoks

"På den ene side er det stadig halvtredsernes ideal om at forældrene skal bakke op om skolen, der er styrende. På den anden side er der et ønske om i højere grad at ansvarliggøre forældrene.
De to idealer skaber en spænding, som er vanskelig at navigere i for både skole og forælder. Skolen har stadig retten til at beskrive eleven, som det fx sker til skole-hjem-samtalerne, men hvis forældrene skal tage ansvar, må de også have ret til at udfordre lærerens beskrivelse af deres barn. Den udfordring har skolerne stadig ikke løst."

Hanne Knudsen (DPU, lektor og phd, forsker i skole-hjem-samarbejde, forfatter til bogen "Har vi en aftale? Magt og ansvar i mødet mellem forældre og folkeskole").

KAPITEL 1

FORÆLDREPERSPEKTIVER

Et vindue til 'de skolefremmede' - barrierer og ønsker om at blive mødt på nye måder

Efter vejledningsreformen fra 2014 har forældre fået en mere eksplicit rolle i deres børns valg af uddannelse og i at støtte børnene i at nå deres mål[5]. Det er ikke alle forældre, der er klar over det, og det er heller ikke alle, der tror på, at de kan løfte opgaven. Det viser sig, at det ikke bare er en enkel sag at give forældrene viden og at ændre på deres overbevisninger om, hvorvidt de kan være til gavn. For at kunne møde dem der, hvor de er, er det væsentligt at få en forståelse af, hvilke oplevelser, overbevisninger og udfordringer, de kan stå med.

"MINE PERSPEKTIVER HAR INGEN VÆRDI"

"Jeg er aldrig blevet spurgt om, hvordan jeg oplever skolen, eller hvordan jeg selv oplever mit barn."

En del af de forældre, jeg *(antropologen)* har talt med, er ikke vant til at blive spurgt om, hvad de mener eller tænker, og nogle af dem er ikke trænet i den type af dialog, hvor man selv byder ind. De oplever (og tror), at mange møder og arrangementer handler om at få gennemgået skolens perspektiver og krav, og at skulle leve op til dem. De udtrykker positiv overraskelse over at blive spurgt om, hvordan de oplever dét at være forældre til børn i en tid, der er meget fjernt fra den, de selv har kendt.

"DER ER MANGE GRUNDE TIL AT OPGIVE DE DER INFORMATIONS-MØDER"

"Det må ikke være for stort og upersonligt. Man føler ikke, det handler om ens eget barn. Man er utryg når der er så mange, man ikke kender."

I forældreundersøgelsen var jeg nysgerrig efter at afdække årsager til, at nogle forældre ikke kommer til informationsmøder på skolen. Det viser sig, at der kan være rigtig mange grunde. Møderne kan ligge på forkerte tidspunkter eller for besværlige steder. Det kan være for 'højtravende' lagt an eller vække bekymring for nogle forældre, der er bange for ikke at være vidende eller tjekkede nok. Det kan føles uvedkommende eller det kan være utydeligt, hvorfor det er vigtigt, at man kommer. Det kan være varslet på forældreintra, som en del forældre i denne målgruppe kun benytter sporadisk.

Hvis man i forvejen ikke føler sig tryg ved at deltage ved et møde, så er 'alle undskyldninger kærkomne', som en forælder udtrykker det. Det kræver et grundigt kendskab både til dét, der kan skræmme forældre væk, og dét, der kan lokke dem til, at kunne planlægge og invitere til et møde, der motiverer alle til at deltage.

"MAN KAN FØLE SIG LIDT USIKKER VED DE SOCIALE ARRANGEMENTER"

"Det kan godt være hårdt, dét med at man altid skal præstere en lækker ret, den flotteste kage – det største overskud. Så står man af."

–

"Man kan også være lidt bange for at skulle deltage i et eller andet, hvor man kan komme til at udstille sig selv."

–

"Man kan også være bange for at skulle small-talke, hvis man ikke kender så mange."

De fleste forældre vil som udgangspunkt gerne deltage i de sociale arrangementer i deres børns klasser, især hvis børnene også er med. Man vil jo gerne støtte sit barn i at være med i fællesskabet. Nogle forældre oplever dog, at der stilles store krav til deltagelse ved sociale arrangementer i skoleregi.

Generelt har forældrene brug for at vide, hvad de skal, og hvorfor de skal det. Det skal give mening, være muligt for alle, og det skal være trygt og hyggeligt.

"DET ER SÅDAN EN NEGATIV SPIRAL, MAN IKKE KAN KOMME UD AF"

"Man kan godt føle sig lidt på et b-hold, når man fx ved, at ens barn måske ikke er lige så uddannelsesparat som de andres. Eller når man føler sig anderledes end de andre forældre. Den der følelse af at komme ind ad døren til forældremødet og føle, andre kigger på én... - og man ikke kan finde et bord, hvor det er oplagt at sætte sig. Det kan godt få én til at blive hjemme."

At være 'sådan en, der ikke deltager' bider sig selv i halen. Jo flere arrangementer, man ikke har deltaget i, desto sværere er det at beslutte sig for at deltage. Man tænker, at de andre sikkert kender hinanden og at man vil være særligt iøjnefaldende, hvis man

pludselig dukker op.

I mange skoleklasser vil det kunne ses, at de positioner, forældrene indtræder i fra første skoledag, er de samme, som de vedligeholder resten af skoletiden.

Særligt informationsmøderne om UPV (uddannelsesparathedsvurdering, herefter forkortet) kan være skelsættende for, om forældrene føler sig 'med' eller 'hægtet af' i forhold til at følge deres børns skolegang. Nogle har den opfattelse, at hvis man ikke var til dét møde, hvor informationen blev givet første gang, så er man fra nu af evigt bagud og kan ligeså godt overlade resten til skolen og børnene selv.

"JEG KAN IKKE SE, HVAD JEG SKAL KUNNE HJÆLPE MIT BARN MED"

"Man kan holde øje med, at de får læst deres lektier. Ellers kan man ikke gøre så meget."

De forældre, der typisk er fraværende til forældrearrangementer (det kan være forældremøder, informationsmøder om UPV, sociale arrangementer mv), er også ofte de forældre, der udtrykker, at de har tillid til, at skolen nok skal sørge for tingene. Særligt fra syvende klasse overlader de ansvaret til skolen – og til deres børn, som de oplever forstår mere af det hele end dem selv. Disse forældre føler sig typisk 'hægtet af', dels af kommunikationsformer såsom forældreintra og andre it-platforme, dels af manglende indblik og overblik, og dels af manglende tiltro til, at de kan være til nytte.

Forældrene er typisk ikke bekendt med de forskellige parametre, der indgår i uddannelsesparatheds-vurderingen; det vil sige de faglige, de personlige, de sociale og de praksisfaglige forudsætninger (se parameterne her på siden og iøvrigt beskrivelserne på ug.dk[6]). Selv de forældre, der har været til informationsmøder, har ofte glemt det komplekse indhold efter kort tid, og husker herefter kun kravet om faglighed og de karakterer, man umiddelbart kan måle på. De forklarer, at det faglige perspektiv er genkendeligt fra deres egen skolegang, og begrebet 'lektier'

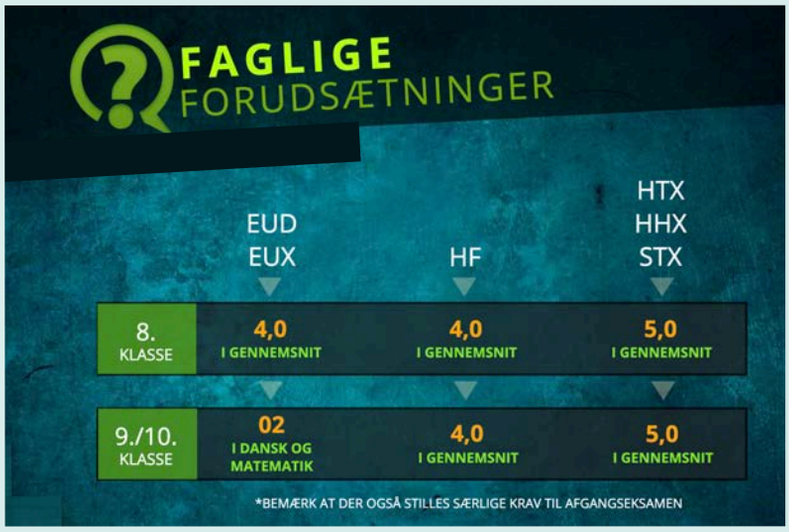

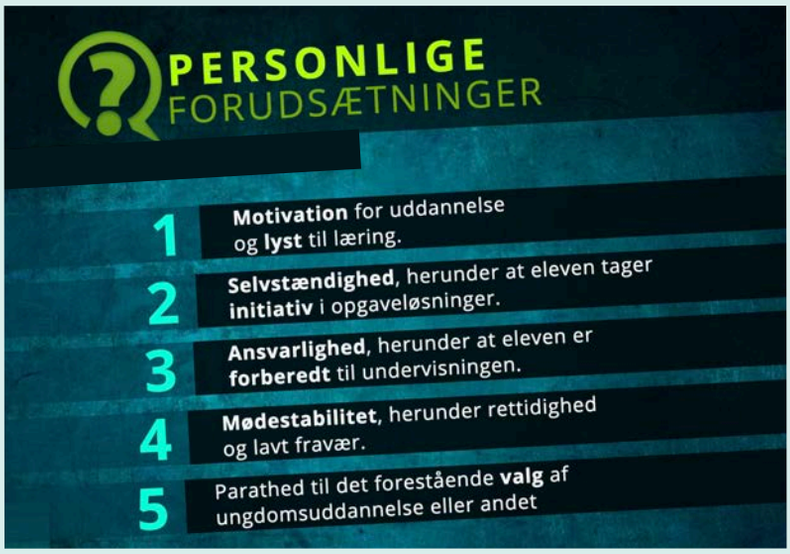

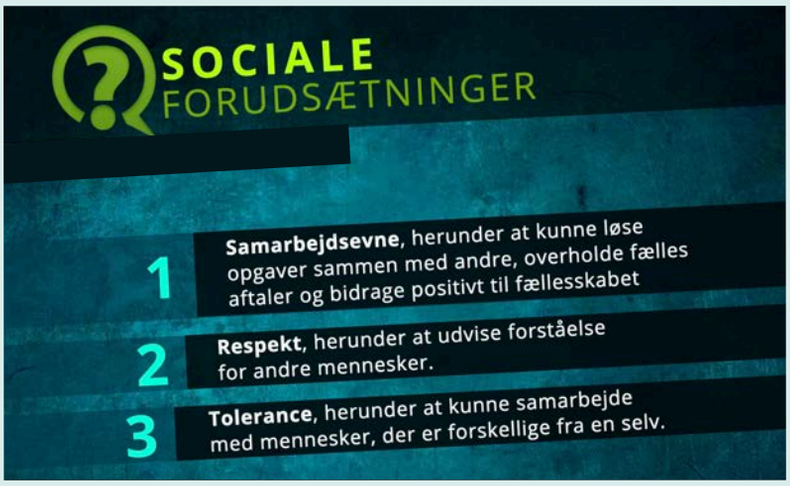

knyttes naturligt til fagligt hjemmearbejde. Derimod er vurderingen af de personlige, sociale og praksisfaglige forudsætninger nyt stof, som forældrene ikke umiddelbart genkender.

"MAN FØLER SIG BELASTET AF DEN SOCIALE ARV"

"Det med uddannelsesparathed, det opleves meget skræmmende. Og meget kategorisk. Man tænker jo, det risikerer at være en dom for livet, hvis ens barn ikke bliver erklæret egnet."

De forældre, jeg har talt med, har typisk en forståelse af uddannelsesvurdering som noget, der stempler deres børn egnede eller uegnede; vindere eller tabere.

Også nogle af de forældre, der har været til møder, hvor man har forsøgt at italesætte UPV ud fra en positiv vinkel, har stadig denne overbevisning. En forklaring kan være, at de i forvejen er præget af en stærk 'fortælling' om, at når man først er hægtet af sporet i samfundet, kan det være vanskeligt at hægte sig på igen. En af forældrene kalder fx sig selv for 'udkantsforælder'.

Forældrene er bekymrede for, at deres egen baggrund eller uformåenhed skal smitte af på deres børn. At læreren skal se særligt skævt til børnene og holde særligt øje med deres fejl og mangler, så børnene ikke bliver set for det, de måske kan. Disse forældre kan få den tanke, at det nok er bedst at holde sig langt væk fra skolen, så de ikke kommer til at gøre et dårligt indtryk, der kan smitte af på vurderingen af deres børn.

Når disse forældre er til samtaler på skolen, kan de derfor også gøre sig umage med at skjule eventuelle udfordringer, eller at skjule dét, de ikke ved og ikke forstår. De håber, at hvis de 'går under barren', klarer deres børn sig måske også lige akkurat. Nogle af disse forældre er typisk vant til at navigere i systemer, hvor de ikke ses som ressourcer, men som nogle, der skaber problemer eller har brug for hjælp.

"MAN FØLER SIG PRESSET OG UTILSTRÆKKELIG"

Man er så mættet af alt det her snak om uddannelse, alt det pres, alle de forventninger – også til at man skal være en god forælder. Pyha, man trænger til en pause!"

Forældrene udtrykker, at de i udskolingen er overvældede af alt det, der skal tages ind og tages stilling til. Der er en generel modstand mod 'hele UPV-projektet, som føles meget karakteragtigt'. Selvom uddannelsesvejledere og lærere er dygtige og bruger godt materiale til fx at fremhæve, at arbejdet med UPV handler om fremadrettede og ressourcefokuserede perspektiver, og at det handler om forskellige former for styrker, som forældrene kan bakke op om – så er det stadig nogle forældres følelse, at det er tungt og negativt stof, som er svært at forstå, og som man ikke kan bidrage til. Selvom stoffet er sat pædagogisk og visuelt op, som fx en tegnefilm om karrierelæring, kan forældrene have så meget modstand på fra start, at de ikke kan drage nytte af filmens budskaber.

Forældrene oplever, at dét at være 'en god forælder' er en definition, der defineres af skole og samfund og ikke er til diskussion. De kunne godt tænke sig mere dialog om, hvordan man kan være tilstrækkelig på forskellige måder.

"DET ER MEGET UOVERSKUELIGT"

"Jeg får den følelse, at det nærmest er en hel uddannelse, jeg skal tage, for at jeg skal kunne hjælpe mit barn."

Ved arrangementer og møder går det igen, at der er brug for enkelhed og at 'tingene bliver trukket ned, hvor man tør kigge på dem'. Det gælder også i forhold til den information, forældrene bliver præsenteret for og som de kan finde på nettet og i andet materiale. Der er materialer til alle typer af forældre, men der skal lidt af en akademiker til at finde dét, der lige rammer.

Der er brug for differentiering:
De forældre, der vil have megen viden, har mange indgange til at finde den.

Men de forældre, der har brug for at få forenklet og oversat informationen og få farlighed og præstationsskræk pillet ud, har brug for en hjælpende hånd.

Disse forældre kan desuden have brug for at blive 'fanget ind' i god tid, så de ikke pludselig står med oplevelsen af, at bordet fanger, og at det hele er for presset, og på forhånd for sent! De skal klædes på med tiltro til, at de kan blive gode medspillere for deres børn i det forløb, der ligger fremefter. Og de skal klædes på med konkrete og håndholdte bud på, hvordan de kan gøre en forskel.

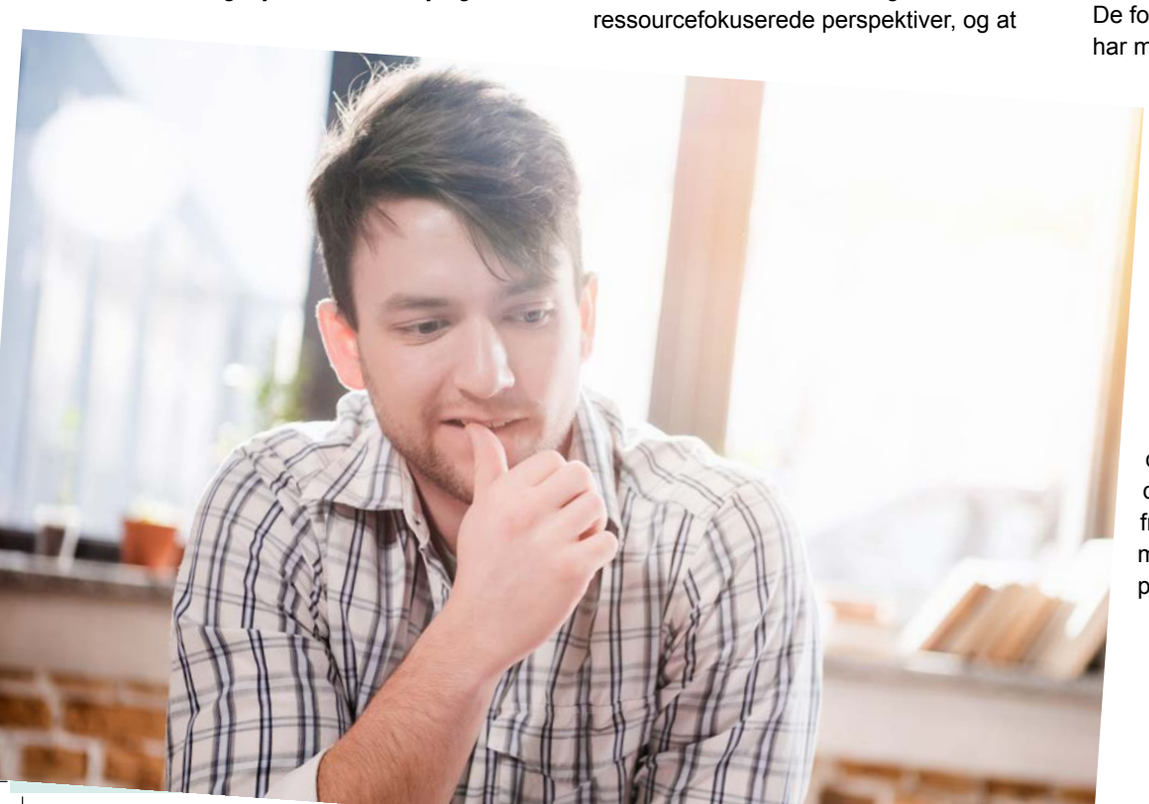

ERFARINGER

FRA UDDANNELSESVEJLEDERE I PROJEKTET

”Jeg er blevet klogere af at lytte til forældrenes stemmer. Projektet har vist, at jeg som vejleder er nødt til at have en mere ydmyg tilgang til relationen med de her forældre. De har konkrete og relevante bud på, hvordan skolen kan løfte deres børn; de ser nogle ting som jeg ikke ser. Fx når eleverne ikke kommer på intromøder, så kan forældrene fortælle mig hvad det handler om - og så kan jeg yde en mere konkret indsats for den enkelte unge.”

”Jeg ser nu tydeligt, hvor fatalt det er, at vi har denne her mødekultur, hvor udgangspunktet er, at forældrene kommer og så er der noget stof, der skal ’gennemgås’ for dem. Det er en helt skæv indgang at ’gennemgå’ ting og så forvente, at det bliver taget ind.”

”Jeg er blevet bevidst om, hvor vigtigt det er at uddelegere ekspertrollerne til familien selv. Jeg oplever, at familierne forventer, at jeg er ekspert, at jeg kan pege på noget konkret, og fortælle eleven, hvad han skal. Som vejleder skal man kunne flytte sig ud af den position, og i stedet for at komme med svar skal man kunne stille de spørgsmål, der åbner for at forældre og elever tager medejerskab til processen.”

”Af forældrene får jeg en viden, der kan bruges til, at jeg i højere grad lykkes med mit arbejde, fordi jeg bliver mere fokuseret på helheden. Skolen er kun en del af elevens trivsel; der er også alt det andet, der kan have en betydning. At gå bagom de umiddelbare årsager og fortællinger er nødvendig for at blive skarp på, hvilken indsats der lykkes.”

ET DOBBELT VEJLEDERPROJEKT

Forældreundersøgelsen peger på to lige vigtige essenser: For at kunne lykkes med at tale ressourcer og muligheder op, forudsættes det, at vi også lykkes med at tale presset og præstationen ned.

KAPITEL 2

TEORETISKE PERSPEKTIVER

Tilgange som forudsætning for praksis

Forudsætningen for, at forældrene motiveres til dialog og skolehjemsamarbejde er, at de føler sig tillidsfuldt mødt og velkomne – og at det, de kan bringe ind i samarbejdet, har en værdi. Det skal føles meningsfyldt og betydningsfuldt, at de deltager. Disse grundforudsætninger oplever forældrene, jeg har talt med, ikke altid. Forældrenes perspektiver skal inddrages, så vi kan blive klogere på, hvad der virker.

De fleste uddannelsesvejledere og lærere har i dag efteruddannelse og viden om anerkendende og ressourcefokuseret tilgang, dialogbaseret samtale, narrativ praksis, karrierelæringsperspektiver, løsnings-fokuserede redskaber, bruger-fokuserede metoder og så videre… listen er lang. Nogle af de råd, der gives i dette kapitel, vil du måske synes virker banale, fordi det er noget, du synes, du gør i forvejen. Men forældrenes stemmer fortæller, at vi alle godt kan tåle at blive 'rusket' og at der stadig er brug for at blive husket på den tænkning, tilgang og samarbejdskultur, vi har intentioner om at tilbyde forældrene. Betragtningerne er altså generelle, men kan være særligt væsentlige i tilgangen til fx 'skolefremmede forældre'.

I dette kapitel opridses nogle grundlæggende tilgange til dialog og samspil med forældre. I kapitel 3 knyttes de an til metoder og redskaber.

Ressource-fokuseret tilgang

Forældrene har en oplevelse af, at samarbejdet med skolen ofte har fokus på dét, der ikke fungerer. Hvis man i forvejen synes, der er meget at slås med, og ens erfaringer måske peger på, at det er svært at lave ting om – så kan det føles både tungt og nyttesløst at tage vejen til mødet på skolen.

Selvom skolens fagfolk som udgangspunkt har anlagt en anerkendende og ressourcefokuseret tilgang, er det ikke nødvendigvis den oplevelse – eller den forventning – forældrene har til mødet med skolen. De har derfor både brug for et tydeligere billede af skolens ressourcefokus, og for et tydeligere signal om, at de selv har relevante ressourcer at bringe ind i samarbejdet.

Med en ressourcefokuseret tilgang lyses på dét, der fungerer; at gå ud ad dét spor og bruge det fremadrettet. I vejledningen med eleverne, både individuelt og kollektivt, kan man benytte en række metoder og redskaber, der fremhæver styrker, ressourcer og muligheder frem for svagheder, mangler og barrierer.

Vi ser det som fundamentalt at anlægge en ressourcefokuseret tilgang - både i forhold til elever og forældre, og nogle af de metoder, der bruges i forhold til eleverne, er lige så stærke at bringe ind i forældresamarbejdet. Det gælder særligt i forhold til de forældre, der kun tror, deres børn har brug for hjælp til de svære opgaver og ikke til ting, forældrene faktisk kan magte. Disse forældre kan have stor glæde af at få at vide, at selvom deres børn måske synes 'helt igennem umulige', så er der nogle parametre, hvor de har særlige styrker. Og endnu vigtigere: Der er nogle, der ser det! Forældrene kan også have stor glæde af at få at vide, at de faktisk selv har mulighed for at støtte deres børn i projektet med at udvikle dét, der virker.

At arbejde med Vækst og Dobbelt blik

Det er en balance at arbejde med styrker og samtidig turde udfordre de problemer, der måtte være. 'Vækstmodellen'[7], som du måske kender, er fx en god ramme til at sikre, at ressourceblikket inddrages hele vejen rundt om arbejdet med udfordringer og forandringer. Modellen tilbyder en struktureret ramme for samtalen og indsatsen for den enkelte elev, hvor det visuelt af modellen fremgår, at man arbejder med ressourcefokuserede mål. Arbejdet med 'Vækstmodellen' fordrer dog, at spørgsmålene stilles på en måde, der giver mening for forældrene.

3 POINTER OM RESSOURCE-FOKUSERET TILGANG

1 Brug samtalen som 'lygte'
Lys på dét, der virker, og fold det ud. Inddrag det i et samskabende arbejde mellem skole og hjem.

2 Anerkend forældrene som dem, der har vigtig viden om deres børn
Alene dét at få forældrenes perspektiver på banen er en ressource i samarbejdet.

3 Brug 'Det dobbelte blik'
…og se på sårbarheder som noget, der måske kan vendes til styrker.

”De fleste forældre er helt med på at finde ting at rose deres børn for. Men når det kommer til dem selv, så er de mest vant til at tale om alt det, de ikke kan eller ikke har adgang til. Det er dejligt, når det lykkes at få fokus på, hvad de rent faktisk kan byde ind med – selv i de mest ’langt ude’ familier.”

Uddannelsesvejleder om forældreressourcer

Dette berøres yderligere i kapitel 3.

En anden tilgang, vi er inspirerede af, er ’Det dobbelte blik’[8], som samler en lang række af de nyere teorier og praksisser, der hersker i forhold til det sociale og dannende arbejde med sårbare børn, unge og forældre. ’Det dobbelte blik’ giver nogle bud på, hvordan ressourceperspektivet kan følges ad med andre tilgange, og dermed sikre, at man også får sårbarheder og udfordringer i spil. Hvis man kun arbejder med styrker, overser man måske noget, som er vigtigt, og som ikke skal ’glemmes’ midt i alt det positive, man kan lyse på. Man kan komme til at overse, at der i selve svaghederne eller sårbarheden faktisk kan ligge noget, der kan bruges; nogle individuelle muligheder for udvikling af kompetencer, man måske kan blive særligt god til.

’Det dobbelte blik’ tilbyder modeller for, hvordan man arbejder med sårbarheder som potentielle styrker, og har sågar en lille ordbog, der foreslår mulige ’positive oversættelser’ af sårbare sider eller negative egenskaber. Hvis man fx ser på ’skolevægring’ med et dobbelt blik, vil man forsøge at se på, hvilke ressourcefulde egenskaber, der kan gemme sig bag en umiddelbart negativ attitude. Måske opdager man en særlig evne til kritisk sans, eller et særligt mod til at turde gå imod strømmen, der kan lyses på og udvikles til noget, der kan bruges. Ingen kan alt, men alle kan noget – og nogle kan måske noget, der bare skal opdages.

Lys på dét der virker

”Møder og samtaler handler altid om det, der ikke fungerer,” siger en forælder.

Vend bøtten og ryst posen! Udgangspunktet skal være dét, der fungerer, og hvordan det kan bruges.

Hvis man gør hvad man plejer...

Hvad sker der, hvis du bruger nogle lidt andre ord i invitationen end du plejer? Hvis du spørger en lidt anden måde? Inddrager på en lidt anden måde?

Små ændringer kan tilsammen være med til at skabe kulturforandringer i den måde, vi tænker forældresamarbejde på og dermed være med til at forandre mønstre og overbevisninger hos forældre, der normalt vælger samarbejdet med skolen fra.

Forandrings-fokuseret tilgang

Nogle af de forældre, jeg har talt med, har en følelse af, at det er svært at bryde mønstre og at starte på en frisk, hvis man først har fået et 'stempel' som en bestemt type forælder. De taler fx om 'den sociale arv' som en virkelighed, de ikke selv tror på, kan ændres.

Dét er ikke kun forældrenes fornemmelse. Megen forskning peger på, at de fortællinger, der får lov at dominere, i høj grad også er med til at skabe virkeligheden. Vi har med andre ord både et stort ansvar og en stor mulighed for at skabe forandring ved at lyse på de positive narrativer.

Fastlåsende fortællinger

Ifølge narrativ teori har alle mennesker mange 'fortællinger' – det vil sige mange forskellige perspektiver og vinkler på ens eget liv og historie. Nogle fortællinger bliver 'tykkere' end andre og kan feje andre af banen. Disse 'dominerende fortællinger' er ofte dem, der (også) fortælles af andre – de bestemmer de bøse, man bliver sat i fx af ens venner, af skolen, eller af samfundet. Særligt de negative fortællinger kan bide sig fast. De kan både dominere for det enkelte menneske eller familie, men de kan også dominere diskursen, når vi kategoriserer og navngiver typer af mennesker. En kategori kan fx være 'udkantsforældre', som en forælder i vores undersøgelse kaldte sig selv.

Selvom fagfolk i dag er meget bevidste om ikke at bruge bestemte ord om mennesker, vi ikke kender, så har vi alligevel alle nogle forholdsvis ens associationer i forbindelse med kategoriske begreber, som farver vores møde med én, som vi tror eller forventer, hører til i en bestemt kategori.

Dét, mennesker forventer, har det med at blive virkelighed. Er man som elev overbevist om, at man har svært ved at skrive en dansk stil – ja så er det svært. Er man som forælder overbevist om, at man er belastet af en social arv, og har man alle dage fået fortalt, at man ikke kan rykke ved dét, er der lang vej til at blive mønsterbryder.
Og er man som lærer eller uddannelsesvejleder overbevist om, at der er en bestemt gruppe forældre, som er særligt tunge og vanskelige at arbejde med, ja så er dét arbejde tungt og vanskeligt.

For både fagfolk og forældre kan det være hjælpsomt at ryste posen og

starte forfra; at prøve nye indgange og arbejde med nye slags spørgsmål, der åbner for nye fortællespor; at smide forventninger og overbevisninger overbord og være indstillet på at se noget nyt.

Mange forældre bliver positivt overraskede over spørgsmål, der fokuserer på ressourcer i stedet for mangler. Mange kan også føle det forløsende at tale om og udfordre de definitioner og stereotyper, der gør verden snæversynet – og hvad man kan gøre for at åbne nye vinduer og skabe forandring.

At arbejde med nye fortællinger

Når man sidder overfor et menneske, der har problemer, kan et velment forsøg på at komme i dialog være at sige: "Jeg forstår, hvordan du har det". Mange vil dog høre det som: "Du behøver ikke at forklare, for jeg ved det i forvejen." Så er der lukket for både dialog og forandring.

At åbne en dialog for alvor forudsætter, at man lægger de gode intentioner og de velmenende planer på den andens vegne på hylden, og bliver nysgerrig i stedet. Det er slet ikke så let, når man mener og tror så meget.
Det er heller ikke let for den anden at fortælle en ny historie, hvis man er vant til at fortælle den samme igen og igen. Og en del af forældrene i vores målgruppe er 'hjemme' i fortællingerne om alt det, der ikke lykkes for dem.

Det er derfor vigtigt at have redskaber til at åbne dialogen og skabe mulighed for nye fortællespor, både når man sidder overfor forældrene ved en vejledningssamtale eller skole-hjem-samtale, eller når man inddrager forældrene i dialog ved fælles arrangementer. Det vender kapitel 3 tilbage til.

3 POINTER OM FORANDRINGS-FOKUSERET TILGANG

1 Vær opmærksom på stereotyper og generaliseringer.

Vi har ofte forforståelser om forældrene – og somme tider med rette. Forældrene har også ofte negative stereotype fortællinger om skolen eller systemet. Udfordring af stereotyper og kategorier kan 'ruske' i de vanlige tænkninger – på begge sider.

2 Vær opmærksom på forskellen mellem hvad vi *tror* om hinanden, og hvad vi *ved*.

Når nogen siger 'sådan er det jo' – så spørg hver gang, hvor man ved det fra, og om man nu også kan være sikker på, det kun er sådan. Læg gamle myter på hylden og gør det tydeligt, at der er en ny nysgerrighed og en ny chance for en ny fortælling.

3 Er du selv medskaber af negative fortællinger?

Hvordan taler I fx om bestemte forældre eller grupper af forældre i personalegruppen? Overvej, om I fastholder de dominerende fortællinger og dermed den negative spiral? Træn i at dele med kollegaerne, hvad der overrasker positivt, og hav fokus på det, der faktisk forandrer sig.

"Hvis vi skal møde forældrene åbent, må vi gøre op med de kategoriseringer, der eksisterer i dag, både fra skolens og fra forældrenes side: Fx 'de ressourcestærke og de ressourcesvage'. Jeg tænker, at det er vores rolle at hjælpe forældrene til at udfordre den selvforståelse ved at tale og gøre anderledes, end vi plejer."
Uddannelsesvejleder om opgør med kategorier

Brugerfokuseret tilgang

Man kan være så optaget af gode intentioner og projekter på andres vegne, at man glemmer at spørge, lytte og undersøge. Dét kan få modtageren af alle ens gode råd til at bakke ud, hvis det ikke giver mening.

I de forskellige guides med gode råd til forældre, der findes på nettet (fx på ug.dk, skoleborn.dk, vpt.dk mv), sættes der fokus på, at forældrene skal lære at blive gode spørgere og lyttere. Der sættes fokus på karrierelæring (se senere) og hvordan man i hjemmet kan understøtte børnenes egne valg. Forældrene får at vide, at de kan slukke børnenes engagement, hvis de 'trækker ting ned over hovedet på dem'.

Det samme gælder i forholdet mellem skole/vejledning og forældre. Motivationen kan slukkes, hvis man føler sig kostet rundt med eller presset. Skolen/uddannelsesvejlederne planlægger, informerer, inviterer og arrangerer. Og undrer sig, hvis forældrene mister engagementet undervejs.

At arbejde med monitorering

"Monitor" råber musikere ofte fra scenen, når de vil være sikre på, at musikken lyder, som den skal. I musikkens verden er en monitor en højtaler, der sender lyd tilbage til den optrædende på scenen, så han kan høre, hvordan musikken lyder ude blandt publikum. Man kan have et fantastisk budskab med sin musik, og fra scenen kan det lyde supergodt. Men hvis lyden er anderledes nede blandt publikum; hvis bassen overdøver ordene eller guitaren forvrænger, og man ikke gør noget ved det, så vender publikum ikke tilbage en anden gang.

I samarbejde og dialog gælder det også, at man er nødt til at monitorere, hvis man vil vide, om budskabet forstås sådan, som man sender det afsted. Det gælder især i forhold til de målgrupper, hvor der kan være forskellige forforståelser eller overbevisninger i spil.

Hvis man som forældre på forhånd har nogle overbevisninger om, hvad skolen vil én, hvordan skolen ser én, hvad skolen kan tilbyde én, hvad skolen forlanger af én – og hvor lidt man kan leve op til -, så vil det være det filter, information fra skolen opleves igennem. Hvis der fx står 'kom til workshop' i en invitation, så vil et billede af dén workshop være formet af forælderens individuelle forforståelser, overbevisninger og forventninger.

Billedet vil for nogle forældre være et hyggeligt forum, hvor man rigtig får slappet af og sagt det, man har på hjerte. For andre forældre tegner sig et billede af et ubehageligt forum, hvor man risikerer at blive udstillet og måske skal tale med nogen, man ikke kender om noget, man ikke har forstand på. Der kan være lige så mange billeder af en 'workshop' som der findes forældre i klassen.

> "Man kan have verdens bedste ideer og intentioner, når man sidder sammen med sin kollega ved skrivebordet og skal planlægge et arrangement, hvor man gerne vil have alle forældre i klassen til at deltage. Og bagefter kan man føle både skuffelse og irritation over, at de sædvanlige forældre alligevel ikke dukkede op!
> Det er virkelig øjenåbnende at spørge forældrene, hvad der gik galt. Og hvilke ideer de mon har til, hvad man kan prøve at gøre anderledes næste gang.
> Vi fagfolk glemmer ofte at spørge dem, det handler om – og dermed kan vi også komme til at gå nogle gevaldige omveje, før vi finder ud af at ramme plet."
>
> *Uddannelsesvejleder om oplagte genveje*

POINTER OM BRUGER-FOKUSERET TILGANG

1 Får du hørt alle forældre? Også dem, der ikke siger noget…?

Dem, der råber op, skal vi nok høre. Arbejdet i denne sammenhæng består i at få øje på dem, der ikke siger noget, eller ikke er der. At se det, der er 'usynligt' kan være svært i en travl dagligdag, og det kan være hjælpsomt at udpege en bestemt fagperson til at have dét fokus.

2 Er du sikker på, du selv er hørt og forstået?

Tjek, hvad forældrene hører og tænker om samtalen, mødet eller indsatsen. Svarer det til dine intentioner og mål? Har forældrene perspektiver, du ikke har fået øje på?

3 Bliv klogere på dem, du gerne vil nå.

Der er ingen skabelon, der bare fungerer, uanset hvilke mennesker eller gruppe, der er i spil. Forsøg altid gerne at inddrage nogle af de forældre, du gerne vil nå, fx i planlægning af et arrangement – og også gerne i evaluering efterfølgende.

Vi kan med andre ord ikke vide, hvordan dét, vi sender afsted hen over skrivebordet, modtages på den anden side. Vi er nødt til at spørge.

Forældrene som værdifulde

Ofte kan man bruge den målgruppe, man gerne vil have i tale, til at opfinde de dybe tallerkener. Og til at sikre, at det, man vil kommunikere, bliver hørt, som det er intenderet.

'De skolefremmede forældre' sidder typisk ikke i forældreråd, men det er ikke det samme, som at de ikke ønsker at blive hørt, få indflydelse eller komme med ideer. De fleste overvejer det bare ikke som en mulighed, fordi de mener, at forældreråd eller bestyrelser er lig med nogle af de ting, forældrene har modstand imod - som fx at man skal forholde sig til stof, man ikke forstår og derved risikerer at 'falde igennem'. De er heller ikke vant til at opfatte sig selv som dem, andre gerne vil høre; de er vant til, at det er de mest veltalende forældre, der lyttes mest til.

Men inviteres forældrene personligt, og inviteres de som eksperter på det, de ved noget om – nemlig deres egne børn eller deres egne oplevelser, værdier eller motivationer -, så er det vores erfaring, at de gerne bidrager. Ofte kan de endda byde ind med gode ideer, man ikke selv ville være kommet på.

I projektet har vi set, at det var den helt personlige invitation fra uddannelsesvejlederen, som gjorde forskellen for de forældre, der ellers ikke ville være kommet til et arrangement, hvor man ønskede at få 'skolefremmede forældre' i tale. "Jeg kom, fordi Kristina ringede og spurgte. Hende kender jeg, og hun kender mig, så hende ville jeg ikke sige nej til," sagde en forælder. Samme forælder foreslog senere, at man kan bruge forældre som hende, som ikke vil sidde i et forældreråd, men som gerne vil kontaktes, hvis hun kan være til hjælp. Det kunne fx være at give indspark til information, arrangementer eller invitationer, som skolen gerne vil have kommunikeret bredt ud.

Et sådant samarbejde kræver selvfølgelig, at man som den, der inviterer nye stemmer ind, også er åben for nye forslag – og dermed måske en overgang for mere arbejde, end hvis man bare fortsætter med det, man plejer. Til gengæld henter timerne sig formentlig frugtbart ind, så snart resultatet viser sig i form af større forældredeltagelse.

Spørg, lyt og kom i møde

Hvis dialogen i højere grad bliver tovejs, er der en større mulighed for, at forældrene tager ejerskab til samspillet.

Der er også en større mulighed for, at frem for at forældrene skal tilpasse sig skolens virkelighed – så kan skolen møde forældrenes behov og dermed skabe samarbejde med flere forældre.

KAPITEL 3

PRAKSIS OG METODER

Overvejelser og inspiration til det daglige arbejde

Med dette kapitel er det intentionen at omsætte forældreperspektiverne og de teoretiske tilgange til daglig praksis. Der er fokus på en målrettet indsats i forhold til 'de skolefremmede forældre', men mange af pointerne vil også være relevante i det generelle forældresamarbejde.

Forskellige typer af forældre og forældre-samarbejde

I mange år har der været forskellige typer af møder mellem forældre og skole – og forskelligt håndteret fra skole til skole. Denne håndbog har fokus på møder, der hænger sammen med uddannelsesvejledning i udskolingen – på den ene eller den anden måde, og mere eller mindre direkte. Det kan være store informationsmøder, klasse- eller årgangsbaserede møder, skole-hjem-samtaler, vejledersamtaler, dialogmøder mellem skole-forældre-børn og evt vejledere, og så videre. Det kan også være møder, der er særlige tilbud til 'de skolefremmede forældre'. Og så kan det selvfølgelig ikke mindst være alle de uformelle og ofte tilfældige dialoger, der finder sted på skolens parkeringsplads, hvor både Jan og hans mor og Jans lærer står ud af bilen samtidig; eller hen over disken i Brugsen, hvor Jans far siger hej til Jans vejleder og veksler et par ord om det brobygningsforløb, Jan er i gang med. Uformelle samtaler kan i høj grad være en del af det gode forældresamarbejde – især set i lyset af forældrenes ønsker om at møderne helst skal være små, lokale og personlige. Som vejleder har man måske endda en særlig mulighed for at invitere sig selv på en uformel kop kaffe, eller på anden vis arrangere et møde udenfor skolens område.

Det er ikke alle typer af møder, uddannelsesvejlederne nødvendigvis deltager i. Men vores erfaringer viser, at jo tidligere, man kan introducere, hvad uddannelsesparathed indebærer, og i flere forskellige sammenhænge, jo mere naturligt og lempeligt finder det vej til forældrene. Erfaringer viser også, at hvis forældrene deltager i nogle sammenhænge, er de mere tilbøjelige til at deltage i flere.

Man er derfor nødt til at se på den samlede indsats og ikke kun de delelementer, som uddannelses-vejlederne står for i overgangen mellem skole og ungdomsuddannelse.

Fælles møder og differentierede møder

Med mange forskellige slags forældre kan det være oplagt at differentiere indsatsen. Uddannelsesvejlederne i projektet har afprøvet tiltag med mindre arrangementer, hvor kun nogle forældre blev inviteret, eller informationer sendt ud på en særlig personlig måde til enkelte forældre. Generelt er det bedste udgangspunkt selvfølgelig at forsøge at gøre tingene, så det kan inddrage alle, og at inddrage alle forældre i alle fællesarrangementer. Men særtilbud kan understøtte og supplere den generelle indsats, når det viser sig, at der er behov for det.

På Møn Skole bruger man et årshjul, hvor forskellige typer af møder og aktiviteter følger efter hinanden i løbet af året (det er både en fordel for fagfolk og forældre at have et helt års overblik). Nogle af de sidste møder i årshjulet lægges ind som mulighed for at tilbyde særlige arrangementer, målrettet forældre (evt med børn), der ikke har deltaget i løbet af året eller som viser sig at have særlige behov. Eksempel på årshjul for 8. klasse kan ses i bilag 1.

De forældre, som i løbet af projektperioden er blevet inviteret til særlige møder, er blevet inviteret personligt og fortalt, at det ikke handlede om 'at arbejde med deres problemer', men at de fik et særlig 'eksklusivt' tilbud om at deltage i en mindre gruppe, fordi skolen har et ønske om at nå ud til alle forældre. Denne positive tilgang fik mange forældre til at takke ja (stadig ikke alle dukkede op, men Rom blev heller ikke bygget på en dag).

Vi har endnu til gode at vide, om de særlige, håndholdte tiltag får en positiv effekt på den lange bane – altså om elever 'på vippen' ender med at blive uddannelsesparate og om det er forældresamarbejdet, der gør en afgørende forskel. Men ud fra samtaler med forældrene tør vi tro på, at de føler sig lidt mere klar til at deltage i de større fællesarrangementer, efter at de har haft

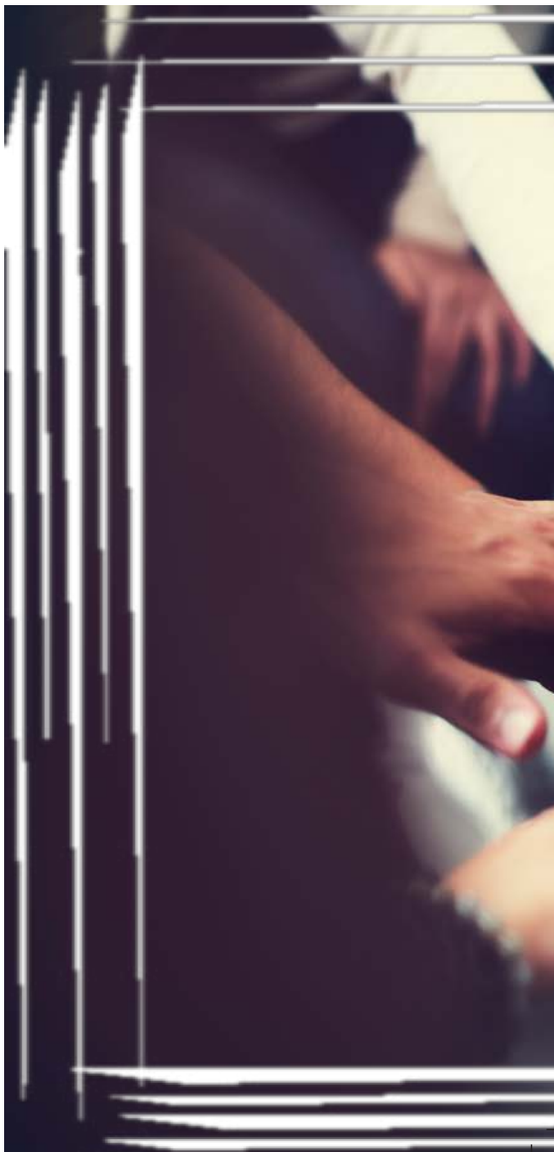

positive oplevelser med de små møder og fx har fået en bedre fornemmelse for skolens ressourcefokuserede arbejde. Vi tror også, at de små møder kan vise sig at være så værdifulde for de enkelte forældre og elever, at det vil være oplagt i uddannelsesvejledningen fortsat at tænke særlige muligheder ind, hvis behovet stadig er der.

Fælles information med særlig tilpasning

Ved de arrangementer, der er fælles for alle forældre (og somme tider også elever), vil vi pege på tilgange og metoder, der inddrager og tager højde for alle målgrupper – herunder både 'de skolefremmede' og de meget engagerede og vidende forældre. Det er en balance at nå alle, særligt hvis det er en meget forskelligartet forældregruppe.

En løsning, hvor man forsøger sig med 'laveste fællesnævner' og fx gør skriftlig information eller faglige oplæg forenklet, risikerer, at det dels går ud over informationsniveauet og dels frustrerer de forældre, der ønsker grundig orientering. Man kan dog næsten altid oversætte fagtermer og indforståede skoleord med ord, der har samme betydning – men som forstås af flere. Vi tror på, at man meget langt hen ad vejen kan imødekomme alle målgrupper med samme midler, når blot man er meget bevidst og hele tiden har dét mål med i planlægning, overvejelser og monitorering.

Det kræver, at man læser information, invitationer og oplæg igennem med de forskellige målgruppers 'briller' på og desuden bruger sin erfaring i forhold til, hvad der for nogle kræver en ekstra forklaring. Somme tider kræver det 'kun', at man bruger lidt ekstra tid. Men ofte kan det være vanskeligt selv at se, hvor man er indforstået eller uklar.

Det kan også være en mulighed, at man overvejer nogle mødeformer, der tiltaler flere målgrupper på en gang. Forældrene i undersøgelsen har peget på, at små møder er mest tiltrækkende, hvis man er 'skolefremmed', men andre steder i landet (fx Aabenraa[9]) er der også erfaringer med, at kæmpestore arrangementer for både børn og voksne har tiltrukket familier, der ellers ikke har været vant til at deltage. Der er ikke en endelig opskrift på det mest tillokkende, og resultatet afhænger blandt andet af den lokale, sociokulturelle og strukturelle kontekst.

Her er det vigtigt at trække på fælles faglige og lokale erfaringer. Ofte vil det være en stor hjælp at være minimum to fagpersoner til at planlægge og informere, facilitere og evaluere – og ikke mindst er det altid en god ide at der er én, som kan deltage i møder og arrangementer og kun have til opgave at observere. Det er en mulighed for at akkumulere og dele viden og erfaringer.

I nogle sammenhænge kan det være en god ide at bede et par forældre om at tjekke det, man gerne vil formidle, og være med til at 'oversætte'. Denne praksis bruges somme tider i klasser, hvor man har tosprogede forældre, som hjælper med sproglig og kulturel oversættelse af information – men det kan også være en frugtbar øvelse i et lokalsamfund, der er sammensat af forskellige 'sociale kulturer', hvor det fælles modersmål kan omsættes på mange måder og niveauer.

Meget mere om alt det i de kommende afsnit, hvor vi går tættere på de enkelte typer af arrangementer, metoder og redskaber.

3 POINTER OM AT ARBEJDE MED FORSKELLIGE TYPER AF FORÆLDRE:

1 Bliv skarp på mål og midler

Overvej nøje, hvad målet med møder og arrangementer er. Overvej nøje, hvordan du vil nå de forskellige målgrupper, når du planlægger.

2 Brug fælles kræfter og erfaringer

Vær gerne mindst to kolleger om at invitere, facilitere, observere og evaluere. Brug også gerne forældrene.

3 Samarbejd på tværs af fag og professioner

Måske skal uddannelses-vejlederne inviteres med til flere typer af samarbejdsmøder og være dem, der sidder med de samlede trådetil familierne?

Trivsel og arrangementer i forældregruppen

Allerede i de første klasser ved man en hel del om, hvordan det vil gå de forskellige børn – hvem der stormer afsted og hvem der sakker agterud og ender på UPV-vippen.

Det samme gælder i forhold til forældrene. Får man ikke knyttet forældrene til skolen og samarbejdet de første år, bliver samarbejdet ofte ved med at halte. Det er typisk også de forældre, der generelt ikke har været deltagende gennem årene, der oplever, at UPV kommer farende i 8. klasse som noget, de aldrig har hørt om før.

Særligt omkring udskolingen udtrykker 'de skolefremmede forældre', at de oplever, det bliver sværere at støtte børnene. De er tilbøjelige til at 'stå af' og overlade arbejdet til skolen. Desuden mener de også, at børnene selv ved mere om det hele end de selv; forældrene føler sig bagud i forhold til børnene, fordi skolens virkelighed er så meget anderledes end den, de selv har kendt.

Disse udsagn peger på, at man risikerer at tabe kontakten til endnu flere forældre i udskolingen, hvis man ikke får dem med. Derfor er det vigtigt at inddrage alle forældre i god tid, udover særligt at gribe 'de skolefremmede' inden eller i forbindelse med udskolingsstart.

Den kontakt, skolen har til forældrene gennem de første år, er forudsætningen for en god overgang til udskolingen, hvor forældrene føler, de er med. Kontakten har gennem skoletiden blandt andet været skabt gennem forskellige sociale arrangementer. Selvom det ikke nødvendigvis er ved de sociale arrangementer, der snakkes UPV og tilbydes uddannelsesvejledning, er de alligevel en vigtig brik i forhold til 'de skolefremmede forældre'.

Forældrene i vores undersøgelse giver nemlig udtryk for, at dét, der betyder allermest for følelsen af tilknytning til skolen og motivationen til at komme her, hænger sammen med, hvordan man har det socialt i klassen - blandt de øvrige forældre. 'De skolefremmede' er meget ofte også forældre, der føler sig fremmede eller udenfor i forældregruppen. De klasser, der har et stort engagement, er (så vidt vi kan se) også de klasser, der har et godt fungerende forældreråd, som har held med at skabe trivsel i klassen, både blandt elever og forældre. Og så videre – tingene hænger sammen, fra start til slut – og de er svære at lave om på, når de først har fundet deres form. Jo længere tid, man ikke har været en del af gruppen, desto sværere vil det være at dukke op og finde sig en plads blandt de forældre, der har haft faste pladser i mange år.

Det er altså både vigtigt at sætte individuelt ind tidligt, hvis samarbejdet knirker, men også at have fokus på den generelle forældretrivsel i klassen.

Et tværfagligt projekt

Måske er sociale trivselsarrangementer ikke et område, uddannelsesvejlederen plejer at blande sig i (eller inviteres til). Men når vi nu ved, at den generelle motivation til samarbejdet med skole og ungevejledning kan være proportionel med trivslen i klassens forældregruppe, bliver det vigtigt at pege på dette felt. Man kan på en måde sige, at trivslen er den grund, UPV-arbejdet skal stå og bygge på; at hvis man har et godt forældresamarbejde på forhånd, kan det fungere som en kanal, som UPV-arbejdet naturligt glider ind i.

Det er altså mindst lige så vigtigt at få 'de skolefremmede forældre' med i det sociale forældrefællesskab i klassen, som det er at få dem til at komme til specifikke informationsmøder. Derfor bør det ses som en del af et vigtigt tværfagligt samarbejde mellem vejledere, lærere, forældreråd, ledelse mv at have fokus på trivslen som bærende element.

Jeg har talt med forældrene om, hvilke forudsætninger, der er vigtige for et arrangement, hvor man får lyst til møde op og hvor man også føler, at det giver god mening at være med, når man er der. Det følgende er forældrenes fem bedste grundlæggende råd til arrangementer, der har fokus på motivation, inklusion og trivsel i forældregruppen:

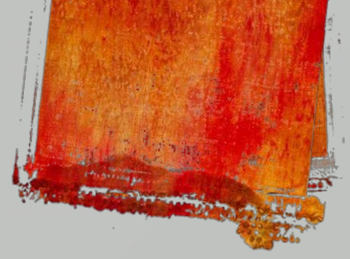

5 POINTER OM

GRUNDLÆGGENDE FORUDSÆTNINGER FOR DELTAGELSE OG ENGAGEMENT I FORSKELLIGE TYPER AF ARRANGEMENTER MED TRIVSELSFORMÅL

1 Grundig forberedelse af indhold og form

Forældrene vil helst deltage i få, men indholdsrige møder og arrangementer. Det må gerne være flere fluer med ét smæk, altså både hygge hvor man lærer hinanden at kende, men hvor man også får noget med sig hjem i form af viden om ens børn fx. *"Det er dejligt når man kommer og kan mærke, der er tænkt over det. Så vil man også selv gøre sig umage."*

2 Gør det let at være med

Ved workshops eller gruppearbejde kan man komme til kort, hvis man ikke har verdens bedste selvværd. Det kan også være svært at 'smalltalke' med nogen, man ikke kender, eller at sidde alene og blomstre.
Forældrene anbefaler enkle øvelser, som ikke kræver så meget, men som skaber stemning og får dialog i gang.

3 Undgå præstationsræs

Statussymboler som fx 'den flotteste kage' eller 'en spændende ret' er *no go.* Gør det muligt for alle at være med, og gør det mindst muligt vigtigt eller synligt, hvad man kommer med.

4 Kontakt mellem forældre

Forældrene i vores projekt har været glade for initiativer, der hjælper til dialog med andre forældre. Fx har de mindre møder, uddannelses-vejlederne har afholdt for målgruppen, igangsat dialog mellem 'de skolefremmede forældre', der nu har fået navn og ansigt på hinanden og måske i højere grad tør bruge hinanden.
De foreslår, at der i højere grad arbejdes med en 'kultur', hvor forældre taler sammen, aftaler at følges, slår sig sammen om madlavning eller lignende. Om det bedst gøres gennem et 'buddy-system'[10], en facebookgruppe eller noget helt tredje, vil formentlig variere fra forældregruppe til forældregruppe. Hør forældrene selv, hvad de foreslår.

5 Giv særlig mulighed til dem, der har brug for ekstra håndsrækning

I projektet fik uddannelsesvejlederne mulighed for at invitere de forældre, der ikke tilmeldte sig fælles klassemøder, til mindre møder, fx hjemme hos en af forældrene. Det tog (de fleste af) forældrene godt imod.

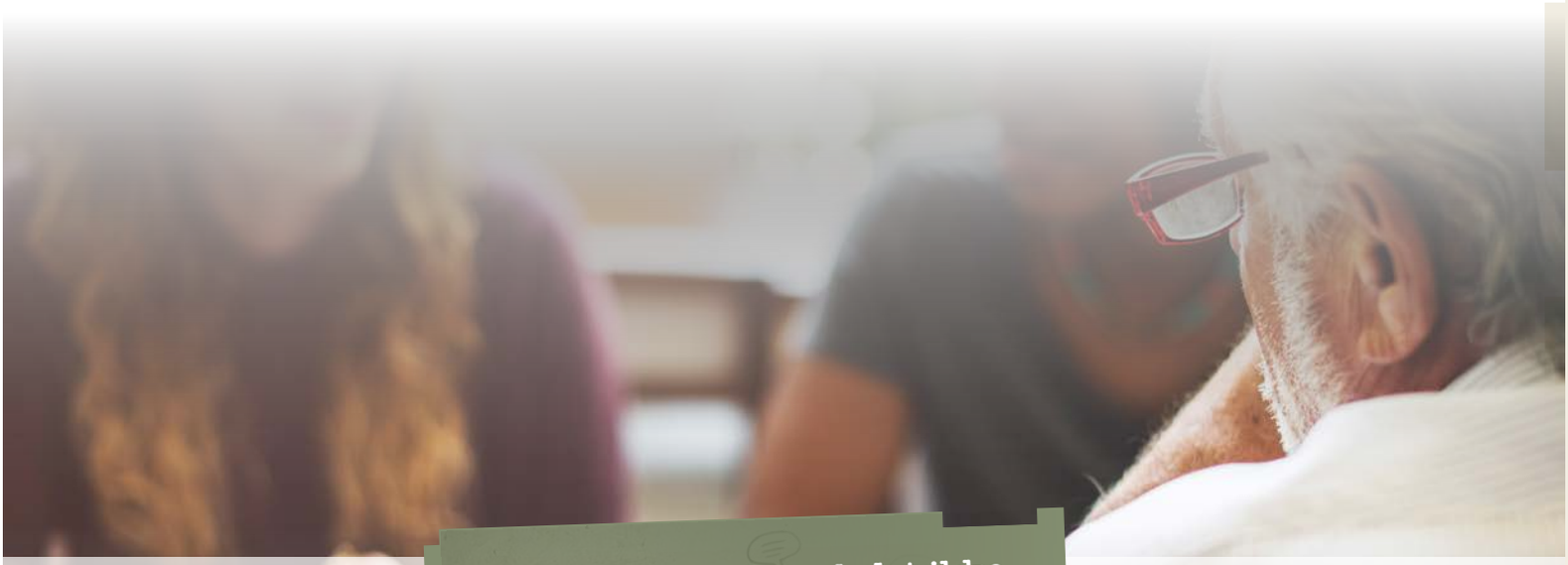

Møder om uddannelses-parathed

Som nævnt oplever mange af forældrene, jeg har talt med, at information om UPV i udskolingen kan være svær og krævende. De 'står af' og udtrykker generelt en modstand, når de ikke oplever, stoffet er målrettet til dem. Når man har modstand, er det dét filter, man oplever informationer og møder igennem. Vores erfaringer er, at jo mere skolen gør ud af rammerne omkring informationen – og jo mere man sikrer, at informationen ikke kun er envejs, men dialogisk – desto mere engagerer forældrene sig.

> "Mange forældre ved slet ikke, hvor stor en forskel de kan gøre ved at støtte op om små ting, der ikke er fag-faglige.
>
> Fx ved at vise, at skolearbejdet er vigtigt ved at interessere sig for det og spørge ind til det. At hjælpe børnene med at møde til tiden og sørge for de ikke har fravær. At sikre ro til at læse lektier, prøve at gøre det rart. At bakke op om det sociale osv. Egentlig banaliteter, men meget vigtigt."
>
> Uddannelsesvejleder om 'de bløde parametre'

UPV-informationen på møderne

Det fremgår af både forældre-undersøgelse og projekt, at forældrene ikke kender UPV-parametrene. Selv de, der har været til informationsmøder, har svært ved at huske, hvad der blev gennemgået, og kan heller ikke rigtig forklare, hvad de handler om. Og de har ingen ide om, hvordan man som forældre kan støtte op om disse parametre. De bliver overraskede, når de forstår, at det er noget, de måske selv kan være aktive omkring – de har altid tænkt, at når man ikke kan hjælpe med lektier, så kan man ikke hjælpe med andet end at sørge for, de bliver lavet.

Informationen på møderne bør derfor være tydeligere og mere klar på de ting, forældrene vil kunne byde ind med, og at budskabet 'alle kan noget, men ingen kan alt' også gælder forældrene og deres kompetencer i forhold til at støtte deres børn.

Hvis informationen gives på en måde, så den i højere grad føles vedkommende og mulig for de enkelte forældre, får man også taget 'skrækken og præstationen' ud, sådan som forældrene påpeger det vigtigt.

Det er generelt, at hvis UPV-stoffet bare gennemgås, tages det ikke ind. Forældrene skal inddrages og man skal som vejleder være undersøgende på, om de vigtigste pointer er landet hos de relevante forældre – og gerne også, om de spirer og gror!

Rammer om møder, hvor der bliver givet information

Ved møder om uddannelsesmuligheder og -parathed er det ikke kun indholdet af præsentationen, der er vigtig. For nogle er det allervigtigst, at rammerne omkring mødet er tydelige og afklarede, allerede inden man kommer – så man ved, om det er noget for én at deltage. Hvad skal det hele bruges til? Hvordan kan man gå hjem og omsætte det? Og hvad, hvis man som forælder ikke synes, det giver god mening?

Helt grundlæggende er det nyttigt for både forældre og fagfolk (og elever) at kunne se en overordnet sammenhæng i de møder eller den kæde af aktiviteter, man inviteres til i forbindelse med UPV. Hvad skal der ske på de enkelte klassetrin, i løbet af året og for hvem; hvad skal der ske imellem fællesarrangementerne, fx af individuelle møder? Som nævnt kan et årshjul (se bilag 1), som kan tilpasses målgruppen, give overblik over processen.

Forældrene har især problemer ved at føle, de 'er med', når det gælder informationsmøder om UPV ved udskolingens start. Derfor har jeg bedt dem give deres bud på, hvad et godt møde vil være for dem – uanset om det er for klassen, årgangen eller i forbindelse med andre typer af arrangementer. Det er forholdsvis banale råd, men somme tider kan det banale netop være det, man kommer til at springe over – fordi man kan være bange for at trampe rundt i det indlysende. Det er en balance at møde, ramme og rumme alle forældre, uden at det, man siger, bliver enten for indforstået og skøjtende, eller for udpenslet og trægt.

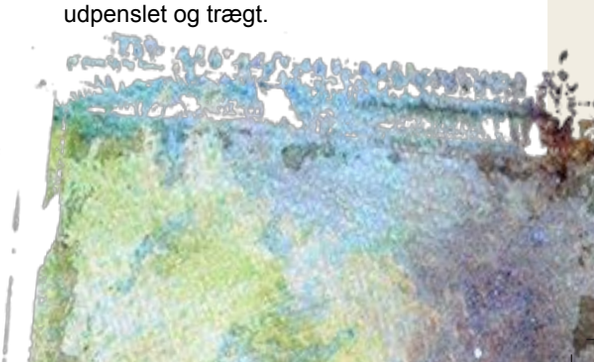

10 POINTER OM GODE RAMMER OM INFORMATIONSMØDER

1 Modtagelse og velkomst

Forældre, der måske har tøvet, men valgt at komme alligevel, kan blive positivt overraskede over at blive mødt i døren og budt personligt velkommen.

2 Indledning

Giv tid til at fortælle, hvad forældrene vil få at vide på mødet, hvorfor det er vigtigt, og hvad der er tid til.

3 Informationen skal være kort og klar

Overvej nøje, hvad der er vigtigst og sorter i relevansen. Hvad skal alle forældre vide; hvad kan nogen nøjes med – og hvad kan nogen kløjes i?

4 Forklar alle begreber

Udlever gerne en mindre pjece, som kort og tilgængeligt forklarer alt, hvad der kan være indforstået.

5 Forskellige informationstyper

Nogle forældre er ikke gode venner med slideshows. For megen tekst får nogle til at stå af. Brug slides som overskrifter og fortæl resten. Erstat evt slides med andre visuelle virkemidler.

6 Brug eksempler

…og gør det nært, gerne både lokalt og personligt.

7 Inddrag forældrenes vinkler

…og sørg for tid til spørgsmål og dialog. Husk forældrenes ønske om en demokratisk dialog om, hvad 'en god forælder' kan være.

8 Tjek efter

…at forældrene har forstået UPV-pointerne og selv føler sig mødt og hørt. Observer, spørg og lyt, og 'fang' evt dem i døren, du gerne vil være sikker på at have nået og hørt.

9 Afslut mødet

…med at pege på muligheder for at vende tilbage og spørge ind til det, man måske har brug for at få uddybet.

10 Henvis til yderligere information

...vejledning og hjælp. Giv gerne mulighed for differentiering, så forældrene kan blive mødt med deres forskellige forudsætninger og behov. Forældrecafe er måske en mulighed?

En uddannelsesvejleder foreslår forældrecaféer

"Der er tydeligvis brug for en differentiering i forældregruppen, i forhold til informationsniveau, mængde og så videre.

Vi har haft held med de mindre møder, vi har holdt for forældre i den 'skolefremmede' målgruppe. Det kunne være spændende at sætte sådanne møder i system ved at stille os selv til rådighed i en form for forældrecaféer, svarende til lektiecaféer?

Her kunne vi som lærere og vejledere tilbyde at gå med forældrene på nettet og være 'filtre' for al informationen, så de får den mest relevante, og vi kunne herudfra give individuel sparring og dermed møde forældrene præcis der, hvor de har behov for viden, redskaber og dialog."

Det er en kompleks verden, børnene lever i. Der er grænser for, hvor forenklet uddannelsesverdenen kan præsenteres – men det hjælper forældrene meget, hvis det gøres håndholdt.

- **Vælg den information, der er vigtigst**
- **Gør den konkret og enkel**
- **Tag uoverskueligheden og præstationsangsten ud**
- **Gør målene opnåelige**

Inddragende dialogmetoder ved forældre-arrangementer

Én ting er at få forældrene til at dukke op til møder og arrangementer, en anden udfordring er at få dem inddraget og engageret i dialogen; både deres perspektiver og viden, og deres eventuelle tvivl, dilemmaer og spørgsmål. Af forældrenes ønsker til gode arrangementer, som vi lige har set i afsnittet ovenfor, kan man tænke, at det er noget af en balance at skulle sikre, at forældrene føler sig set, men ikke udstillet, og inddraget, men ikke presset… og så videre.

Det kalder på en type arrangementer, hvor balancen fungerer og forældrene tør være med. Forældrene ønsker hygge og afslappede former, men ønsker samtidig også, at møderne skal give mening og man 'får noget med hjem', som handler om ens eget barn. I projektet har der været lavet tiltag med arrangementer, hvor trivsel, information, inddragelse og dialog så vidt muligt er koblet. Særligt gode erfaringer har der været ved et par arrangementer, hvor uddannelses-vejleder og trivselscoach valgte at invitere mindre grupper af 'skolefrem-mede forældre', der ikke havde været til informationsmøder om UPV tidligere på året. Her arbejdede forældrene med dialogkort i hhv et 'samtalekøkken' og ved en 'dialog-cafe'. Mere om dét, men først lidt om tanken bag dialogkort:

Dialogkort i forskellige versioner

Fordelen ved 'dialogkort' er, at man i forvejen har forberedt nogle spørgsmål eller dilemmaer, som målgruppen – forældre og evt elever - kan drøfte, og hvor man som fagfolk får bedre lejlighed til også at observere og lytte, frem for at have travlt med at informere. Dialogen kan tage andre retninger og give en anden type af viden, end hvis man blot informerer og åbner for spørgsmål til det, der er blevet gennemgået. Dialog i en gruppe kan inspirere og sætte gang i refleksionerne, sådan at mennesker, der normalt ikke siger så meget, også inspireres til at tage del. Især hvis det faciliteres på en måde, så det er trygt for alle at komme til orde.

Dialogkort bruges i mange sammenhænge og har mange former og faconer, og mange elever i udskolingen vil kende dem i forskellige variationer. Hvis man fx arbejder med 'Vækstmodellen' og 'styrkekort' (se side 37 og 34), kan man bruge dialogkort til at samtale om, hvilke positive egenskaber den unge har. Spørgsmålene og dialogen kan åbne for ting, man måske ikke ellers ville have kunnet få øje på.

En anden type dialogværktøj er 'Jump'-kort[11], der tilbyder elever i grundskolens ældste klasser og på ungdomsuddannelserne 'en trædesten, hvorfra de i dialog med andre elever kan nuancere holdninger, udfordre forståelser og skabe nye erkendelser om emnerne job, uddannelse og medborgerskab.' Det særlige ved 'jump'-kortene er, at de består af billeder i stedet for tekst. Til billederne gives en række øvelser, der tager udgangspunkt i et givent emne. At arbejde med billeder kan altid være en god mulighed for at få elever – og forældre – på banen, der oplever barrierer i forhold til læsning eller sprog – men det er også en mulighed for at reflektere på en anden måde, som det sker, når man bruger en anden sans, end man plejer. At arbejde med billedassociationer kan være en åbning for nogen og være sværere for andre; det allerbedste er selvfølgelig at forme et dialogmateriale, der taler til forskellige typer af sansninger og tænkninger.

I antropologien er man optaget af, at spørgsmål – tekstuelle eller billedlige – åbner for dialogen, fremfor at lukke den. Det vil sige, at hver deltager skal have mulighed for at 'tænke ud ad sin egen vej' frem for at blive ledt af andres eksempler. Det skal også være spørgsmål, der leder tankerne væk fra at skulle finde et facit eller et rigtigt svar. Og det skal være spørgsmål, man har lyst til at svare på, fordi de er personlige uden at være grænseoverskridende.

Ofte kan sådanne spørgsmål være kilde til, at andre bliver klogere på dén, der svarer – men også at dén, der får stillet spørgsmålet, bliver klogere på sig selv. Et eksempel på sådan en type dialogkort er det nye 'Vertellis' ('fortæl mig mere' på hollandsk), et dialogspil opfundet af fire unge hollændere, der oplever, at mange sociale dialoger er overfladiske og kan beriges, hvis man får hjælp af nogle gode spørgsmål[12]. Spillet består af kort med spørgsmål, der sætter personlige og ofte positive refleksioner i gang. Kortene og spillet som ramme betyder, at der både er fokus på at fortælle og at uddybe, og lige så meget på at lytte. Samtalerne kan blive målrettede og 'mindfulde' i den forstand, at man ikke springer fra tema til tema, men følger fortællinger med ro og nysgerrighed.

De forskellige typer af dialogkort kan alle bruges som inspiration til, hvordan man kan åbne dialoger på nye måder, der inddrager flest muligt.

Dialogkort ved forældremøder

I projektarbejdet med forældrene har det været oplagt også at afprøve dialogkort som metode.

Kortene med spørgsmål blev fabrikeret til de møder, hvor udvalgte forældre var inviteret i mindre grupper, der ikke havde deltaget i fælles-møderne om UPV.

Dialogkortene havde mange formål: At skabe en ramme om dialogen, at få alle til både at tale og at lytte, at lære forældrene bedre at kende, og at finde ud af, hvad de vidste om UPV og dermed også få indsigt i, præcis hvilken viden og rådgivning, der var behov for. På mange måder fungerede kortene efter hensigten. På flere punkter blev vi også klogere…

Uddannelsesvejleders erfaring med 'samtalekøkken'

"Vi – lærer, trivselscoach og vejleder – inviterede en lille gruppe af elever og forældre til et fællesspisnings-arrangement, hvor formålet var at have tid til information og dialog omkring UPV og børnenes fremtid. Vi inviterede dem, der ikke havde været til det øvrige informations-møde og som vi gerne vil have kontakt og samarbejde med.

Vi inviterede ved personligt at ringe forældrene op. Det er altid en balance at invitere nogle, som måske så føler sig rubriceret som særligt dårlige eller svage, men vi fik forklaret det ved at sige, at vi på grund af midler i projektet havde fået mulighed for at tilbyde noget ekstra til dem, vi vurderede, ville profitere af lidt ekstra. Vi fik så også mulighed for at forklare, hvorfor det er vigtigt for deres børn, at forældrene støtter – og at der er brug for alle forældre. Desuden fortalte vi, at vi havde brug for dem som 'eksperter' på deres børn og også deres ideer til, hvordan vi som fagpersoner kunne blive skarpere til at møde vores målgrupper.

Efter en fælles hyggelig indledning inddeltes forældre og elever i mindre madlavnings-grupper. Inden de gik i gang med maden, fik de udleveret nogle spørgsmål på nogle kort, som vi bad dem gå i dialog om, mens de kokkerede.

Det fungerede godt, at både forældre og elever indgik i dialogen.

Vi havde valgt at lade forældre og børn være alene i grupperne, så vi fagfolk ikke forstyrrede – men vi mistede en væsentlig mulighed ved dén prioritering. Vi kunne forstå, at der havde været nogle rigtig gode dialoger ude i grupperne, som vi ville have kunnet bruge som vigtig viden om både elever og forældre. Vi så, at det ikke kun var forældre og elever, der havde brug for dialog og information om skolen – men at det i høj grad også var os, der kunne lære af deres spørgsmål og perspektiver."

Vores erfaringer med 'dialog-cafe'

"Vi – trivselscoach og vejleder – inviterede en lille gruppe forældre til en middag hjemme hos en af familierne. Målet var at tilbyde en hyggelig aften til de forældre, der ikke havde været til øvrige møder med information om UPV. Vi ville gerne have forældrene inddraget, så mødet ikke bare bestod af information fra os, men i højere grad blev en dialog og en imødekommenhed af det, som forældrene konkret gerne ville tale om.

Målet med 'dialog-cafeen' var at arbejde med dialog på en anden måde, end forældrene måske er vant til. Udgangspunktet var en æske med spørgsmål, som forældrene trak i tilfældig rækkefølge, og de styrede så vidt muligt selv dialogen. Metoden er god til at få inddraget alle forældre rundt om bordet og få belyst deres forskellige perspektiver og forståelser af egne roller. Alle forældre kommer til orde og kan selv vælge, hvor meget eller hvor lidt, de vil sige.

En særlig iagttagelse var, at forældrene tydeligvis havde mere travlt med at fortælle, hvad der gik godt hjemme hos dem. Dét er jo også vores mål at få frem – men det er også vigtigt at få vendt bekymringer og udfordringer. Dét delte de først efterfølgende, da lærer og trivselscoach forlod arrange-mentet, og forældrene sad tilbage sammen med antropo-logen og drøftede aftenens forløb. Selvom der aftenen igennem var en afslappet stemning i den lille gruppe, opfattede de øjensynligt vejleder og trivselscoach som en del af skolesystemet, som de ikke ønskede at vise svagheder overfor. Det er med andre ord af stor betydning, hvem der sidder med ved bordet og hvilken kontekst, forældrene oplever at tale i. Med den viden må vi være ekstra bevidste om magt-forholdets indflydelse på samtale og output.

En vigtig erfaring var derfor, at man godt må bruge meget krudt på introduktionen til sådan en aften. Det skal tydeliggøres, at det ikke er et forum, hvor nogen bedømmes, men et forum, hvor udfordringer og erfaringer gøres til fælleseje. Det handler ikke om at kunne besvare spørgsmålene til perfektion, men om at reflektere."

Lærerige erfaringer

Selv enkelte tiltag eller afprøvninger giver mange erfaringer, hvis man evaluerer og deler. Vejleder og trivselscoach lærte af forsøgene, at man som facilitator skal være meget klar på, hvad man ønsker med den specifikke dialogøvelse, og hvordan man vil høste og bruge erfaringerne. Man skal også være meget klar i instruktionen, så forældrene er helt sikre på, hvad øvelsen skal bruges til. Ved 'mødet i samtalekøkkenet', hvor fagfolkene ikke var med ved dialogerne, mistede man en vigtig mulighed for at høste viden af det, der blev delt – og ved 'dialog-cafe-mødet', hvor fagfolkene sad med ved bordet, var der fra forældrenes side en usikkerhed på, hvorfor de sad der og hvad de lyttede efter.

De ting, der siges i gruppen, afhænger af måden, der spørges på, hvordan dialogen faciliteres, hvem der sidder med ved bordet, hvordan formålet er blevet introduceret, og hvilke forforståelser og narrativer der er i spil.

Ved 'dialog-cafe-mødet' blev jeg (antropologen) siddende sammen med forældrene, efter at uddannelsesvejleder og trivselscoach havde sagt farvel. Jeg havde siddet og observeret under dialogøvelsen, og talte nu bagefter med forældrene om, hvordan de havde oplevet mødet, metoderne og dialogerne. De havde været glade for mødet, men der var mange ting, de ikke havde sagt undervejs, fordi de ikke var helt sikre på, hvad de ting, de sagde, ville blive brugt til. Der var også en del, de ikke forstod, men som de ikke havde spurgt om.

Uddannlesesvejledernes gode erfaringer

"Nogle af de bedste erfaringer samlede vi først i tiden efter møderne. Dialogerne ved selve møderne var måske umiddelbart ikke så 'rige', som vi havde håbet på. Men vi havde lært hinanden lidt bedre at kende. Der var blevet åbnet for noget. Det blev lidt lettere at mødes næste gang; der var noget at vende tilbage til og snakke videre om. Næste gang er vi forhåbentlig lidt bedre til at stille de rigtig gode spørgsmål, men vi vil også være trygge ved, at de fleste samtaler vil bidrage med noget, som man kan bruge på én eller anden måde. Dialogkort er ikke nødvendigvis noget, der skal fylde et helt møde, men de er supergode som icebreaker eller til at få bolde i luften, man kan gribe nu eller senere."

10 POINTER OM DIALOG KORT METODE

Forklar formålet

1 *Fx, at dialogen har til hensigt at afdække, hvordan forældrene oplever skolen og det, der sker i udskolingen. Hvordan ser de deres egne roller og muligheder, og hvad er deres bekymringer og dilemmaer? Hvad ved de, og hvad har de brug for at vide, som de ikke ved?*

Forklar metoden

2 *Kortene tilbyder en struktureret ramme omkring dialogen, der delvist styres af deltagerne selv. Den, der trækker et spørgsmål, lægger ud med et svar. Herefter spørger de øvrige deltagere ind (hvis relevant), og til sidst bydes hele gruppen ind til dialog.*

Skab tillid og tryghed

3 Hvad er fagpersonernes rolle ved mødet? Hvad risikerer forældrene ved at fortælle af karsken bælg? De fleste har lettere ved at være åbenhjertige, hvis de ikke risikerer at deres fortællinger 'bruges imod dem'. Det optimale vil altid være, at man tilbyder anonymitet, og at det er forældrene der bestemmer, hvad der evt skal fortælles videre eller følges individuelt op på. Indtil da er dialogen et fælles projekt, hvor det ikke noteres, hvem der byder ind med hvad (derfor skal facilitator heller ikke sidde og grifle!).

Tag præstationen ud

4 *Spørgsmålene lægger op til dialog og refleksion, og det skal understreges, at der ikke er nogle rigtige svar. Der ikke nogen dommer. Spørgsmål kan besvares abstrakt, personligt, konkret – eller måske endda med nye spørgsmål. Uanset om man siger meget eller lidt, eller måske bare er en god lytter, er man betydningsfuld for dialogen.*

Spørgsmålene skal være korte og åbne

5 *Hjælp evt med at spørge ind til eksempler og erindringer. "Fortæl mere…" kan være en god åbner.*

Giv tid

6 *Spørgsmål kan besvares eller diskuteres på mange måder. Det vigtige er, at der gives tid til det enkelte indlæg, og at der lyttes aktivt. Spørg nysgerrigt ind, frem for at springe hurtigt til nyt kort. Det er ofte de dybere spadestik, der giver mest nyt.*

Vær åben for det, der sker

7 *Som udgangspunkt skal deltagerne selv styre processen og se, hvad der kommer ud af det – også selvom det er noget andet, end man som facilitator havde forestillet sig. Det kan ofte være i dialoger, der ikke bremses og 'føres tilbage på sporet', at der kan åbne sig nye døre til temaer, som ikke er planlagte, men som kan vise sig at være guld værd.*

Facilitators hjælp

8 *…til en rig dialog kan være at stille hjælpespørgsmål, der tager udgangspunkt i ressourcefokus (hvad er muligt?), forandringsfokus (hvilke andre fortællinger?) og brugerfokus (hvordan ser du det?)*

Husk, hvad der blev sagt

9 *Og brug det som anledning til at kontakte forældrene med uddybende spørgsmål eller som kilde til at åbne samtaler, når du mødes med forældrene næste gang.*

Saml op og hør

10 *…hvad forældrene går hjem med og hvad de særligt kunne bruge.*

DIALOGKORT
SOM TVÆRFAGLIG SAMARBEJDSPLATFORM

Fordelen ved dialogkort er, at spørgsmålene ligger klar inden mødet. Det giver facilitator bedre mulighed for at lytte og observere. Det giver også en mulighed for, at spørgsmålene kan være gennemtænkt i samarbejde mellem de fagpersoner, der kender forældrene, og at man kan samle op på erfaringer og i fællesskab blive bedre og bedre til at stille de spørgsmål, der fungerer allerbedst. Forhåbentlig inspirerer ideen til, at man i de forskellige teams og kollegagrupper får lyst til at udarbejde de spørgsmål, der vil give mest mening i den givne kontekst. Således kan udarbejdelsen af dialogkortene agere samarbejdsplatform for tværfaglige refleksioner over, hvad man egentlig gerne vil have forældrenes indspark og medvirken til – og hvad både man selv og forældrene har brug for mere viden om. På denne side gives enkelte eksempler på, hvordan dialogkort kan udformes.

4 eksempler på dialogkort om UPV

De fire kort indeholder korte spørgsmål, der åbner op for at tale om trivsel, værdier, livserfaringer og drømme for ens børn – og også lidt om, hvad man tror, man kan som forælder kan bidrage med.

Dialogkort og supervision, tilrettet til den givne målgruppe og kontekst, kan rekvireres hos Center for Interkulturel Dialog, indialog.dk.

Den vigtige og vedkommende invitation

Som vi har set, er det ikke ligegyldigt, hvad der bydes ind til, når der inviteres til arrangementer om uddannelses-muligheder, uddannelsesparathed etc. Og det er absolut heller ikke ligegyldigt, hvordan der inviteres. Du kan have planlagt et fantastisk arrangement, men hvis du ikke har gjort dig umage nok med invitationen og måske får sendt nogle utilsigtede signaler, risikerer du, at nogle sorterer arrangementet fra. Og det vil som regel være de samme, som plejer at udeblive. Får du til gengæld signaleret noget, der er anderledes end dét, forældrene er vant til at sige nej tak til, får du måske hul igennem til nogle, du ikke har set på skolen før.

Invitationen kan være en meget central nøgle som starten på et nyt samarbejde med de forældre, man gerne vil have mere kontakt med.

Det kan være form, indhold, signaler eller ordvalg, der afgør, om forældrene 'føler sig kaldet' til det, der inviteres til; og det gælder både for de sociale arrangementer eller ved de 'rene' informationsmøder. Forældre er kritiske, kræsne og krævende – til gengæld bliver de glade, når de føler sig set, hørt og forstået.

Jeg har talt med en række forældre fra målgruppen og bedt dem se med på forskellige typer af invitationer og kommentere, hvad de tænker og hvad det har af betydning for deres motivation og deltagelse. Når man laver denne 'øvelse' og finder ud af, hvor vigtig den er, bliver det tankevækkende, hvor sjældent der (formentlig) bruges kræfter på netop dén del af indsatsen.

Gode intentioner er ikke nok – en case

For at illustrere, at gode intentioner og ideer ikke altid er nok, gengives en invitation fra et forældremøde i Vordingborg, hvor det som sædvanlig var 'Tordenskjolds Soldater', der kom, og 'de skolefremmede', der udeblev.

Mødet, der i denne case inviteres til, er et møde i 7. klasse for både forældre og elever. Det er som udgangspunkt et informationsmøde om UPV, men man forsøger samtidig at inddrage og 'lokke' med noget kulturelt (foredrag), noget dialogisk (workshop) og noget socialt (mad). Maden er også en måde at præsentere erhvervsuddannelserne på, da den laves og serveres af elever fra "Fødevarer". Mødet afholdes som et stort, fælles møde for flere skoler i regionen, samlet på en skole i Vordingborg.

Inddragelse af forældrene i refleksion og dialog er ikke kun en måde at få forældrene motiveret og engageret på.

Det er også en vej til at få mere viden om målgruppen, både generelt og individuelt, så vi som fagfolk i højere grad bliver i stand til at målrette indsatserne.

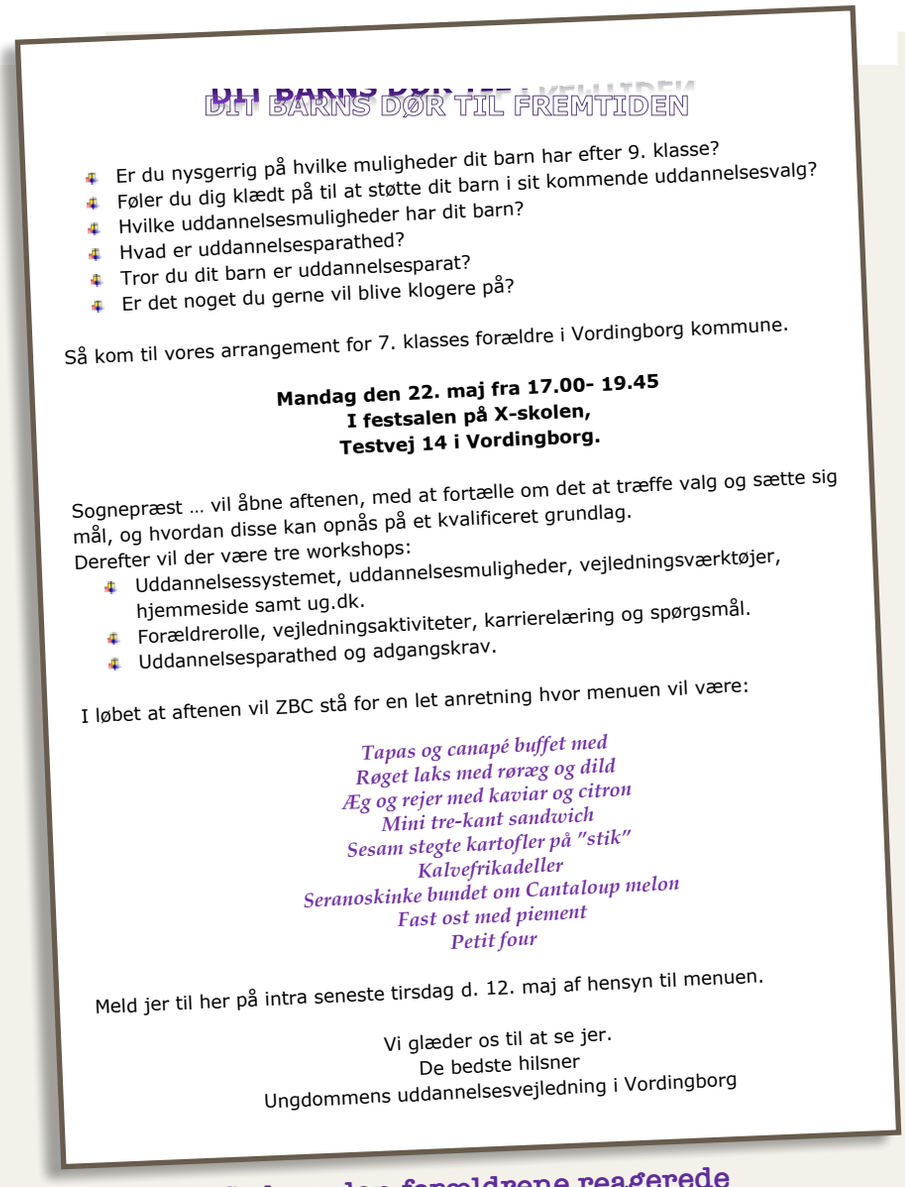

DIT BARNS DØR TIL FREMTIDEN

- Er du nysgerrig på hvilke muligheder dit barn har efter 9. klasse?
- Føler du dig klædt på til at støtte dit barn i sit kommende uddannelsesvalg?
- Hvilke uddannelsesmuligheder har dit barn?
- Hvad er uddannelsesparathed?
- Tror du dit barn er uddannelsesparat?
- Er det noget du gerne vil blive klogere på?

Så kom til vores arrangement for 7. klasses forældre i Vordingborg kommune.

Mandag den 22. maj fra 17.00- 19.45
I festsalen på X-skolen,
Testvej 14 i Vordingborg.

Sognepræst … vil åbne aftenen, med at fortælle om det at træffe valg og sætte sig mål, og hvordan disse kan opnås på et kvalificeret grundlag.
Derefter vil der være tre workshops:

- Uddannelsessystemet, uddannelsesmuligheder, vejledningsværktøjer, hjemmeside samt ug.dk.
- Forældrerolle, vejledningsaktiviteter, karrierelæring og spørgsmål.
- Uddannelsesparathed og adgangskrav.

I løbet at aftenen vil ZBC stå for en let anretning hvor menuen vil være:

Tapas og canapé buffet med
Røget laks med røræg og dild
Æg og rejer med kaviar og citron
Mini tre-kant sandwich
Sesam stegte kartofler på "stik"
Kalvefrikadeller
Seranoskinke bundet om Cantaloup melon
Fast ost med piement
Petit four

Meld jer til her på intra seneste tirsdag d. 12. maj af hensyn til menuen.

Vi glæder os til at se jer.
De bedste hilsner
Ungdommens uddannelsesvejledning i Vordingborg

Se hvordan forældrene reagerede på denne invitation på næste side...

Efter mødet har jeg (antropologen) talt med forældre, der deltog, og forældre, der ikke deltog. Jeg bad dem om at læse invitationen igennem og fortælle punkt for punkt, hvilke tanker de gjorde sig. Nogle af kommentarerne ses herunder:

”Det er for stort, for fint og for fremmed”. Hvis man fx er enlig forælder og ens barn er elev på en anden af kommunens skoler, kan man være bange for at komme og ”ikke kende et øje”.

“Det er for upersonligt. Jeg vil hellere komme til noget, hvor det handler om mit barn.”

”Det er for langt væk og for dyrt. Vi bor ude på landet. Der er langt til Vordingborg, når man ikke har overskud. Og det koster 100 kroner hver vej med bussen. For én person. Hvis mødet ligger sidst på måneden, har man bare ikke så mange penge til dét.”

”Det er et dårligt tidspunkt. Mange af os, der bor helt herude, har lang transport. Hvis man får fri klokken fire, kan man ikke nå at være til et møde klokken fem.”

”Vi fik for kort varsel. Når man arbejder i vagthold, planlægger man en måned frem. Når man så får sådan en invitation her fjorten dage før, så kan man ikke lave sin vagt om.”

”Der er for meget andet. For eksempel det her arrangement ligger på et tidspunkt, hvor der er en masse konfirmation. Og vi har også skole-hjem-samtaler i denne uge. Man står af når ting klumper sig sammen.”

”Jeg har ikke set invitationen på intra. Der er så meget, at den er druknet.”

”Jeg er i tvivl om det er vigtigt. Jeg forstår ikke helt, hvad det handler om, det ser lidt uoverskueligt ud.”

”Jeg troede ikke, det var noget nyt. Vi har en datter i 9. Klasse, så vi tænkte at vi havde nok hørt det før. Vi havde ikke lige fanget, at der måske var noget nyt.”

”Det er for højtravende. ”En præst der skal tale – det gider man ikke! Der står jeg af. Så kan jeg gå i kirke. Os der har stået på kagefabrikken hele dagen – så tar jeg hellere ’Vild med dans’ derhjemme. Præst, det er sådan noget man skal lokke med for dem på Østerbro, men sgu ikke hernede. ”

”Workshops – aldrig! Gruppearbejde, så er man tilbage i folkeskolen. Jeg hader sådan noget, hvor man får at vide, man ikke må sidde sammen med dem man kender, og når man så endelig kender nogen, skal man i nye grupper, av, man bliver udfordret. Dér holder jeg bare min mund og tænker på noget andet.”

”Der er for mange bling-ord! Jeg føler mig tit dum, når jeg læser ting fra skolen. Alle de der ting man ikke lige kender”.

Så meget kan man gå galt, selvom man gør sig umage – hvis man glemmer at gå over broen til dem, der skal modtage. Af eksemplet og refleksionerne fra forældre har vi på næste side samlet en række pointer med forældrenes bud til dig, der skal forberede det næste møde og skrive den næste invitation:

8 POINTER – OM AT INVITERE

1 Vær opmærksom på signaler og ord

Kald tingene noget, alle kender og tænk over de begreber, der vælges. Skilt med oplæg som noget, alle vil kunne forstå, og som alle vil kunne have glæde af.

2 Gør det tydeligt, hvad formålet er med mødet

- og hvorfor det er betydningsfuldt for alle.

3 Varsling i god tid

- og påmindelse lige før. Nogle forældre kan være glade for en påmindelse, fx på sms.

4 Forskellige slags invitationer

Det er en god ide at sende invitationer ud på flere måder, så man rammer flere forældres måder at orientere sig på. Nogle motiveres fx bedst af en 'gammeldags' illustrativ invitation, som kan hænge på køleskabet. En invitation på forældreintra risikerer at drukne, hvis den ikke slås op på en tydelig måde.

5 Den personligt målrettede invitation

Der er gode erfaringer med at målrette enkelte invitationer eller beskeder til dem, der skal modtage dem. Det kan være en personlig opringning – og her får man ofte også noget viden den anden vej, selvom man ringer for at give en information. Fx fortalte en far, at han er ordblind, og føler sig hægtet af al skriftlig information. Han blev utrolig glad, da han en dag fik en videobesked i stedet og så det som en mulighed for at blive hægtet på et samarbejde, han ellers ikke har deltaget i.

6 Den relationsbårne kontakt

Det kan betyde en stor forskel at kontakte de forældre, man gerne vil have til at komme. Det er dog vigtigt, at kontakten bliver taget af den fagperson, der har den tætteste og mest tillidsfulde kontakt til familien.

7 Lokale forhold

Socio-demografiske og strukturelle forhold er meget forskellige fra region til region, så nogle af de forhold, der refereres til i casen ovenfor fra Vordingborg, er ikke nødvendigvis aktuelle alle steder. Det kan være forskelligt fra forældregruppe til forældregruppe, hvad der er i spil. Til gengæld peger de særlige eksempler (fx dét med busbilletten) på, at der formentlig i ethvert lokalområde vil være særlige forhold, som det kan være relevant at blive skarpe på ved at orientere sig blandt forældrene.

8 Lån forældrenes briller

Få evt en eller flere forældre til at dele tanker om arrangementet og den måde, det formidles på. Hvad giver mening og ikke mening? Hvordan forstås det, og hvad forstås ikke? Hvad ville de selv have gjort på en anden måde?

En uddannelsesvejleder om en anderledes invitation, der fik flere til at deltage:

"Jeg havde en gruppe elever gennem et brobygningsforløb på en erhvervsskole og ville gerne have forældrene på besøg for at give dem indblik i, hvad deres børn lærte og oplevede. Erfaringen med forældrene pegede på, at mange af dem ikke ville dukke op. Så jeg tænkte ud af boksen og fik lavet en lille invitationsvideo med billeder og lyd. I stedet for at sende den ud til forældrene, sendte jeg den til eleverne og bad dem sende eller vise den til deres forældre. På den måde blev det mig og eleverne, der sammen inviterede forældrene.

Det næste, der var anderledes end det sædvanlige, var, at vi lejede en bus til at transportere forældrene samlet fra lokalområdet til erhvervsskolen, frem for at de skulle transportere sig individuelt. Da de ankom, blev de modtaget af eleverne, der havde brugt dagen til at forberede rundvisningen.

Næsten alle forældre dukkede op; meget tankevækkende! Det gav noget både til forældre og elever, at alle var med, og at eleverne følte det var dem, der var værter på dagen. Næste gang kunne det måske være en mulighed, at eleverne selv står for videoen."

Giv ejerskab. Inddrag dem, du gerne vil nå

Mange af de forældre, der ikke selv melder sig på banen, bliver glade for at blive spurgt, hørt og inddraget. I forældreråd og skolebestyrelse sidder typisk 'Tordenskjolds Soldater', så hvis du gerne vil have andre stemmer frem, skal du ad andre veje.

Brugerperspektiv på arrangementer og invitationer

At inddrage forældrene i det forberedende arbejde med invitationer og arrangementer kan nok føles som et ekstra krav oveni alt det, man ellers forventes at skulle nå som uddannelsesvejleder eller lærer. Man kan måske mene, det er noget, forældreråd og skolebestyrelse bør tage sig af.

Vores fælles erfaringer peger dog på, at det kan være frugtbart at udfordre dette. 'De skolefremmede forældre' melder sig typisk ikke til at sidde i forældreråd, så hvis man vil høre deres stemmer, må man spørge dem på en anden måde. De allerfleste, jeg har talt med, vil gerne give deres besyv med, hvis de bliver spurgt, og hvis det kan bruges.

Faglige redskaber omsat til forældreredskaber

Nu har vi set på muligheder for at få flere forældre til at deltage i møder og arrangementer med dét mål at ruste dem til bedre at kunne støtte op om deres børns uddannelsesparathed og -valg. Herefter melder sig et nyt spørgsmål: Hvad er det egentlig, man konkret gerne vil have forældrene inddraget i, og hvad er det konkret, man gerne vil have dem til at støtte op om – og hvordan skal de konkret blive gode til det?

De forældre, jeg har talt med, føler ikke, at de har de redskaber, de skal bruge, hvis de skal støtte deres børn, fx via gode samtaler. De uddannelsesvejledere, der har deltaget i projektet, er heller ikke helt sikre på, hvad man kan forvente og ønske af forældrene, og hvordan man konkret kan ruste dem til samarbejdet.

I de følgende afsnit sættes mere fokus på indholdet – at dét, forældrene får med sig hjem, er redskaber, de faktisk kan bruge.

Forældreredskaber på nettet

Både nationalt og regionalt[13] er der udarbejdet en lang række informationsmaterialer til at give forældrene viden om uddannelsesvalg og uddannelsesparathed, og en lang række 'forældreredskaber' til at guide og inspirere dem til at blive gode støtter for deres børn.

Samtaler med 'de skolefremmede forældre' peger på, at informationerne er alt for mange og alt for vanskelige, og får dem til at stå af. Redskaberne fungerer primært for de forældre, der er i stand til selvstændigt at forstå og omsætte informationer og tips.

'De skolefremmede forældre' har brug for håndholdt hjælp og dialog om, hvordan netop dé kan forstå, anvende og sortere i alt det stof, der findes. Det nytter ikke at vise tyve gode slides eller pædagogiske film i klassen, hvis der stadig sidder forældre tilbage med spørgsmålet om, hvordan de går hjem og gør. Derfor har de næste afsnit fokus på, hvordan lærere og uddannelsesvejledere kan blive skarpere i den håndholdte og guidende indsats til at hjælpe forældrene med at navigere i og omsætte al informationen og de gode råd. Hvis man som uddannelsesvejleder eller lærer selv føler sig famlende, smitter det af på forældrene, så det handler også om fagligt selv at være klædt på til at være de gode guides. En vigtig forudsætning er at føle, man har fælles fagligt fodslag og at man forstår og omsætter de grundlæggende begreber nogenlunde ens.

I det følgende præsenteres begreberne ***karrierelæring***, ***styrkearbejde*** og ***portefolie*** som dele af den tilgang og metodik, uddannelsesvejledning og skole anvender i uddannelsesparathedsarbejdet, og som også med fordel kan omsættes i forældresamarbejdet. Begreberne hænger sammen med de tre 'teoretiske' tilgange, der blev præsenteret i kapitel 2.

Arbejdet med karrierelæring

'Karrierelæring' er gennem de seneste år blevet en både teoretisk og praktisk grundsten i vejledningsarbejdet. Karrierelæringsperspektivet tilbyder redskaber, der kan hjælpe eleverne til at tage selvstændige og kvalificerede valg i (ud)dannelsesprocessen. Eleverne kan arbejde med karrierelæring på mange måder og i mange sammenhænge; i undervisningen, gennem virksomhedsbesøg, målrettede vejledningsaktiviteter, brobygningsforløb mv.
Konkrete aktiviteter følges af refleksioner før, under og/eller efter

"Jeg synes, karrierelæringstilgangen er rigtig god både som grundsten og model. Men jeg kan godt synes, det er svært at omsætte de store og fine ord til noget, forældrene også kan føle er relevant og kan se for sig i praksis.

Når jeg selv famler lidt i forhold til at kunne definere begrebet kontant og konkret, kan jeg egentlig godt forstå, der sidder nogle forældre og føler, det går hen over hovedet på dem. Det er min udfordring at blive skarpere på at omsætte det store begreb til den helt banale virkelighed."

En uddannelsesvejleder om karrierebegrebet

aktiviteterne. Karrierelæringen kan også understøttes af samtaler med forældrene undervejs.

Karrierelæringsperspektivet kan således drages konkret ind i samarbejdet med forældrene. Det kan bruges til at gå på opdagelse sammen med sit barn i dét, der fungerer og går godt og fx spørge ind til de værdier, der betyder noget for barnet. Den voksne anmodes om ikke at vurdere, dømme eller mene noget bestemt, men at være undersøgende, ressourcefokuseret og støttende. På den måde kan forældrene være med til at understøtte refleksioner (læring) om uddannelse og job, som forudsætning for et valg, der er rigtigt for den unge.

Problemet med karrierelæring i forhold til fx 'skolefremmede forældre' kan være, at der i selve begrebet er noget, der får forældrene til at få det galt i halsen og slå i bakgear. Fx fortæller en forælder, der har været til informations-møde om UPV: *"Først fik vi gennemgået et hav af slides. Det var overvældende; man sidder og tænker på, om det virkelig skal fylde så meget i de unges liv, allerede? Og hvorfor skal det handle så meget om karriere, så tidligt? Skal jeg være med til at lægge det pres på min søn allerede? Bag efter så vi en tegnefilm*[14] *om, hvordan vi forældre kan spørge vores børn. Det var også overvældende, både hvad børnene skal, og hvad vi skal. Jeg fik lyst til at løbe min vej."*

Forældrene hører en anden klang i begrebet karrierelæring, end det er intenderet. *"Karriere er noget fint, noget med lange uddannelser. Håndværker fx, det har ikke rigtig lyden af karriere, det er bare et job. Hvis man ikke får en karriere, hvad er man så? Så er man måske én af dem, det gik galt for?"*

Indhold og budskab

Nogle begreber rammer forkert hos nogle; og sådan er det altså med karrierelæringsbegrebet. Derfor har man som uddannelsesvejleder og lærer en særlig forpligtelse i forhold til at formidle ideen bag karrierelæring, så det bliver indholdet og ikke ordet eller associationerne, der tages ind.

Karrierelæring skal forstås som læringen om at træffe valg her i livet gennem en undersøgende og reflekterende tilgang – på lige fod med dét at lære at læse og skrive.

Det kræver viden, forståelse og træning. Det har egentlig ikke så meget med specifik arbejdskarriere at gøre – men derimod med evnen til at gøre valgprocessen mere kompetent. Karrierelæring kan bidrage til at styrke elevernes præmis for at vælge; ikke kun uddannelse, men også andre ting, som samlet set styrker deres individuelle afsæt i at komme godt i vej.

Det er svært at finde en enkel definition af begrebet – og det siger måske noget om, at det heller ikke er enkelt at få hold på, hvordan det skal forstås og bruges i praksis.

Her har vi fundet et par citater fra publikationen **'Udsyn i udskolingen'** *(Viden på tværs.dk)*[15]

- *"Begrebet "karrierelæring" skriver sig ind i forholdet mellem uddannelse og dannelse, idet der i begrebet betones både tilegnelsen af konkrete kundskaber og færdigheder, som angår uddannelsesverdenen og arbejdsmarkedet, og udviklingen af evnen til at tage hånd om eget uddannelses- og arbejdsforløb."*

- *"De gode karrierelæringsforløb skaber "rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst" i uddannelses- og jobverdenen, er med til, at "eleverne udvikler erkendelse og fantasi" i forhold til egne evner og muligheder i livet, at de "får tillid til egne muligheder", så de gennem viden om sig selv og uddannelses- og jobverdenen har en sikker "baggrund for at tage stilling og handle" i forhold til arbejde og videre uddannelse og læring."*

(Sætningsdele i citationstegn er hentet fra folkeskoleloven.)

Alt dette skal formuleres på en måde, så det også giver mening for de forældre, der er vores særligt sårbare målgruppe.

Der er brug for differentiering. Nogle forældre ønsker meget information, som de selv kan sortere i, mens andre har brug for at få skåret information ned til det nødvendige.

4 POINTER OM KARRIERE LÆRINGS-BEGREBET

Når (og hvis) begrebet karrierelæring er introduceret, fx via tegnefilmen 'Sådan kan forældre hjælpe'*[16]*, foreslår vi, at man indledningsvist tager en dialog om begrebet.

1 **Forklar** *hvordan du og skolen forstår og bruger begrebet og læringsmodellen.*

2 **Fortæl** *hvordan det konkret bruges af lærerne og uddannelsesvejlederne og giv nogle eksempler.*

3 **Hør** *hvordan forældrenes forstår og fortolker begrebet og få deres perspektiver.*

4 **Diskuter** *evt uddannelses-systemets rammer og regler, herunder karrierelærings-perspektivet, og drøft hvad man som forældre har af muligheder for indflydelse og samarbejde.*

Karrierelæring oversat

Overvej, om karrierelæringsbegrebet overhovedet skal bruges, eller om man kan tale om begrebet på en anden måde, der måske opleves mere positiv og tilgængelig for forældrene.

Karrierelæring som inddragende øvelse for forældre

'Show it, don't tell it' er ofte en virksom tilgang – det gælder også i forhold til at vise forældrene det, deres børn lærer. Ved at forældrene ser og prøver det, har de mulighed for forstå og tilegne sig de tilgange og metoder, uddannelses-vejledningen og skolen benytter.

I det følgende præsenteres en øvelse om karrierelæring, som kan bruges ved forældrearrangementer i udskolingen.

Problemet med øvelsen er, at den er skriftlig og forholdsvis akademisk; det er ikke optimalt i forhold til 'de skolefremmede forældre'.

Muligheden med øvelsen er, at den gøres så enkel som muligt, og at det nøje overvejes, hvordan den passer til jeres konkrete forældregruppe (det kan fx være andre spørgsmål). Optimalt kan øvelsen laves i en mindre gruppe – fx ved et særligt arrangement for målgruppen - sammen med uddannelsesvejleder eller lærer.

Således vil øvelsen kunne bruges som platform til at få karrierebegrebet ned på jorden og gjort det praktisk håndgribeligt.

Karrierelæring

som inddragende øvelse for forældre

Teoretisk fundament

Hos UU Sjælland Syd tager vi udgangspunkt i Bill Laws karrierelærings-teori[17], som er én tilgang ud af mange til karrierelæring. Bill Law har udviklet en model, som er enkel at forstå og som samtidigt er teoretisk funderet. Modellen er inddelt i fire faser, der kan understøtte arbejdet med at træffe valg og forbinde sig til nye fællesskaber, fx i form at undervisningsforløb, introduktionskurser og brobygning. Det er en pointe, at der arbejdes kronologisk og progressivt med faserne:

1 At opdage

Se, høre, mærke – sanse og opleve. At få tilstrækkelig information, indtryk og kontakter til at komme videre.

2 At ordne

Ordne informationerne på en meningsfuld måde for at blive klar over forskelle og ligheder. Sammenligne, bemærke og opdage sammenhænge.

3 At fokusere

Vide hvem og hvad man skal være opmærksom på og hvorfor. Mærke og tjekke hvad der er virkelig vigtigt.

4 At forstå

Vide hvordan noget fungerer og hvilke handlinger, der synes at føre til hvad. Forklare og foregribe.

Formålet med de 4 faser er, at eleven bliver vidende om sit "eget-liv-i-verden"[18] og arbejder bevidst med refleksioner, læringsforløb og forståelse af valgets præmisser ift fremtiden. Arbejdet med karrierelæring er en metode til at udvikle deltagerinvolvering, refleksion og udfordring af elevernes forestillinger om omverden. Samme metode kan bruges i forhold til forældrene.

Øvelse på forældremødet

For at gøre karrierelæringsbegrebet meningsfuldt for forældrene, kan det være en god ide at udsætte dem selv for arbejdet med faserne og dermed give dem de samme redskaber, som eleverne får stillet til rådighed.

Øvelserne har derudover til formål, at forældrene danner deres egne erfaringer og bliver bevidste om, at familien er en af de foretrukne læringsarenaer, hvor barnet kan dele, spejle og få opbakning til at udvikle karrierelæring. Forældrene kan herudfra diskutere, hvordan de kan bidrage bedst.

Øvelse

Forældrene ser filmen *"Dit valg – om Sarah, Felix og Bilal"* fra ug.dk. Forældrene sidder i grupper – som eventuelt er bestemt på forhånd.

Spørgsmålene kan udarbejdes som dialogkort, som ligger på midten af bordet. En forælder trækker et kort *(de ligger i rækkefølge for at understøtte kronologien i faserne)*, læser spørgsmålet og efter besvarelsen sender man kortet rundt i gruppen, så alle kommenterer på spørgsmålet.

En forælder er udvalgt til at føre pennen og kort opsummere, hvad gruppen har erfaret.

På kortene kan stå følgende spørgsmål, som forældrene skal forholde sig til:

1 Hvad gjorde indtryk på jer i forhold til filmen "Dit valg – om Sarah, Felix og Bilal"?
(Opdage)

2 Hvilken sammenhæng ser I imellem filmen og jeres egne erfaringer fra uddannelsessystemet?
(Ordne)

3 Hvilke forskelle og ligheder ser I imellem erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser?
(Fokusere)

4 Hvad fører erhvervsuddannelser og de gymnasiale uddannelser til og hvad mener I er vigtigt, når man skal vælge uddannelse?
(Forstå)

Efterfølgende opsamles der i plenum, hvor der skal være en særlig opmærksomhed på måden at arbejde med informationerne på og hvad fællesskabet betød for interaktionen og læringen.

Afslut med at monitorere på, hvordan det var at udføre øvelsen og hvordan den giver mening – eller hvad der stadig ikke giver mening.

En uddannelsesvejleder om karrierelæring som fælles fodslag mellem skole og hjem:

"Øvelser, som inddrager og introducerer forældrene til karrierelæringstilgangen, er gode at starte med, når man tager hul på overbygningen. Forældrene får en forståelse for, at tilgangen bruges generelt i alle mulige sammenhænge på hele grundskoleforløbet, og ikke kun i forbindelse med UPV."

–

"Øvelsen, hvor de selv arbejder aktivt, giver dem en konkret fornemmelse af fremgangsmåden. Det er ikke bare noget, vi gennemgår, men forældrene får lov at drage deres egne spørgsmål og erfaringer ind – og gøre det småt og genkendeligt – og pludselig kan man zoome ud og få den der oplevelse af, at det er noget, der skaber betydning og har sammenhæng – hov, det giver jo også mening for mig! Så bliver man glad, som vejleder."

–

"Jeg tænker, at skolen kan blive bedre til at hente metoden ind i alle tænkelige sammenhænge, så den bliver en selvfølgelighed undervejs og et fælles sprog. Hvis vi kan få forældrene til at tage ejerskab til de fire faser, så har vi – skole og hjem – en afstemt og fælles metode til, hvordan vi arbejder undersøgende og støtter op omkring valg. Både de store valg og alle de mindre, i forbindelse med den daglige undervisning og hverdagslivet."

Karrierelæring som fælles praksis:

Karrierelæringen understøttes af at spørge nysgerrigt og være vejledende, frem for at vurdere og rådgive.

De fire faser er en metode til en opdagelsesrejse, man kan gøre i fællesskab.

Man behøver altså ikke være ekspert for at kunne hjælpe sit barn – bare medopdagelses-rejsende.

Arbejdet med styrker og ressourcer

I arbejdet med karrierelæring kan bruges forskellige ressourcefokuserede metoder og redskaber. Ét af redskaberne er *De 24 styrker*. Her er samlet en oversigt over 24 'universelle' styrker, hvor udgangspunktet er, at ingen har dem alle, men alle har nogle. Redskabet kan hjælpe eleverne til at afdække deres individuelle styrker og dermed også pege på det, de kan arbejde videre med. Dét, man er god til, er som regel dét, man har lyst til at beskæftige sig med.

Redskabet De 24 styrker kan med fordel inddrages i samarbejdet med forældrene. Dels kan de få indsigt i det arbejde, deres børn er undervejs med, og dels kan redskabet gøre dem selv skarpere på, hvad de selv kan bidrage med og hvad de kan støtte op om. Det kan altså på flere måder skabe sammenhængskraft mellem skole og hjem. Fx kan det bruges i den kollektive vejledning og dernæst knyttes sammen med forældresamarbejdet på følgende måde:

Inspireret af de 24 styrkekort skal de unge pege på styrker, først hos hinanden dernæst hos sig selv. De styrker, de får af hinanden, tager de med sig og arbejder videre med, med hjælp fra uddannelsesvejledere, lærere – og forældre.

Ved relevant lejlighed får forældrene fortalt, at deres børn har 'fået nogle styrker' og at det kan være hjælpsomt, hvis de er med til at sætte fokus på 'styrkearbejdet' derhjemme. Dermed viser man forældrene, at man arbejder med elevernes ressourcer frem for deres mangler og svagheder.

'Styrketænkningen' kan også inspirere til at tale med forældrene om, hvilke ressourcer, de selv har og kan bringe i spil for at støtte deres børn. Hvor har de en særlig erfaring, inspiration eller gejst? Og hvor ser de styrker hos deres børn, som skolen måske ikke ser?

'Styrkeredskabet' hjælper med til at fjerne fokus fra dét, der ikke fungerer – fx at det kan være svært at hjælpe med lektierne – hen til dét, der fungerer for den unge og i familien, og som der kan bygges videre på. Her kan de forskellige UPV-parametre (se model side 7) med fordel bringes i spil, så der kan peges på styrker indenfor de forskellige kategorier; også kategorier, som forældrene måske ikke selv har tænkt på, kunne være nyttige.

DE 24 STYRKER

Hentet fra Mindhelper.dk (guides til unge)[19]

KREATIVITET: Du tænker tit *'Hmm, gad vide, om det kan gøres på en ny eller smartere måde?'* Du er god til at få idéer.

NYSGERRIGHED: Du elsker at stille spørgsmål og fordybe dig. Ligesom Spørge Jørgen, der altid spørger *"hvorfor dit og hvorfor dat"*.

DØMMEKRAFT: Du er god til at se ting fra flere vinkler. Du er grundig og drager sjældent forhastede konklusioner.

VIDEBEGÆR: Du elsker at lære nye ting. Du suger viden til dig både i skolen og i fritiden.

VISDOM: Dine venner kommer tit til dig for at få gode råd. Du er nemlig god til at åbne nye perspektiver.

MOD: Du er ikke bange for at kaste dig ud i nye udfordringer. Du siger din mening og tør at gå egne veje.

VEDHOLDENHED: Du giver ikke op. Når du går i gang med noget, så gør du det færdigt. Også selvom det trækker tænder ud.

ÆRLIGHED: Du taler sandt. Samtidig gør du sjældent ting, der strider imod dine værdier og principper.

ENTUSIASME: Når du bliver optaget af noget, går du 100 % ind i det. Du er fuld af begejstring og engagement.

RELATIONER: Du er god til at knytte tætte bånd til andre. Det betyder meget for dig at være tæt på folk, du holder af.

OMSORG: Du står klar, når folk omkring dig har brug for hjælp. Du tænker på andre og spreder varme.

SOCIAL INTELLIGENS: Du er god til at leve dig ind i andre. Folk omkring dig føler sig godt tilpas i dit selskab.

VÆRDSÆTTELSE: Du er god til at få øje på det smukke i livet. Om det er et flot landskab eller et perfekt saksespark, så er du helt solgt.

TAKNEMMELIGHED: Du sætter pris på både små og store ting i livet. *'Tak'* er et af dine yndlingsord. Folk omkring dig ved, at de betyder noget for dig.

OPTIMISME: Du ser det gode i livet - også selvom tingene ikke altid går din vej. Du ser lyst på fremtiden. Tænker *'Det skal nok gå'*.

HUMOR: Du tager ikke ting så tungt. Du er god til at se ting fra en skæv vinkel og skabe smil omkring dig.

SPIRITUALITET: Du ved, at du er en del af noget større. Du er åben for, at ting kan hænge sammen på mange måder.

SAMARBEJDE: Andre kan regne med dig. Du er god til at få grupper til at fungere og nyder fællesskaber.

RETFÆRDIGHED: Det er vigtigt for dig, at andre bliver behandlet ordentligt - også selvom du ikke nødvendigvis er enig med dem.

LEDERSKAB: Du kan godt lide at gå forrest og tager ofte styringen i en gruppe. Andre lytter til dig og er tit med på dine idéer.

TILGIVELSE: Du bærer ikke nag, når andre sårer dig. Du ved, at alle begår fejl. Hos dig får folk en ny chance.

BESKEDENHED: Du er ikke typen, der råber *"Se mig! Se mig!"* Heller ikke når alting bare kører for dig.

OMTANKE: Du tænker dig om, inden du gør eller siger noget. Du er en grundig person, der træffer fornuftige valg.

SELVKONTROL: Du har stor selvdisciplin. Følelser og impulser løber sjældent af med dig.

"De unge går rundt og får styrker af hinanden, og der sker noget fedt. Det bliver en god positiv stemning hos alle. Der er ingen skelnen mellem dem der er dygtige og dem der ikke er – her har alle styrker, og vi kan se det er en styrke i sig selv, at alle er forskellige. Det løfter dem individuelt, men det samler dem også. De vokser alle sammen.

Dét kan omsættes i samarbejdet med forældrene. De kan være med til at støtte op om styrkerne. Og måske kan de også pludselig selv se, hvor de har nogle særlige styrker at give videre til deres børn, eller som de kan bruge til at støtte dem med."

Uddannelsesvejleder om 'styrke-arbejdet' i den kollektive vejledning

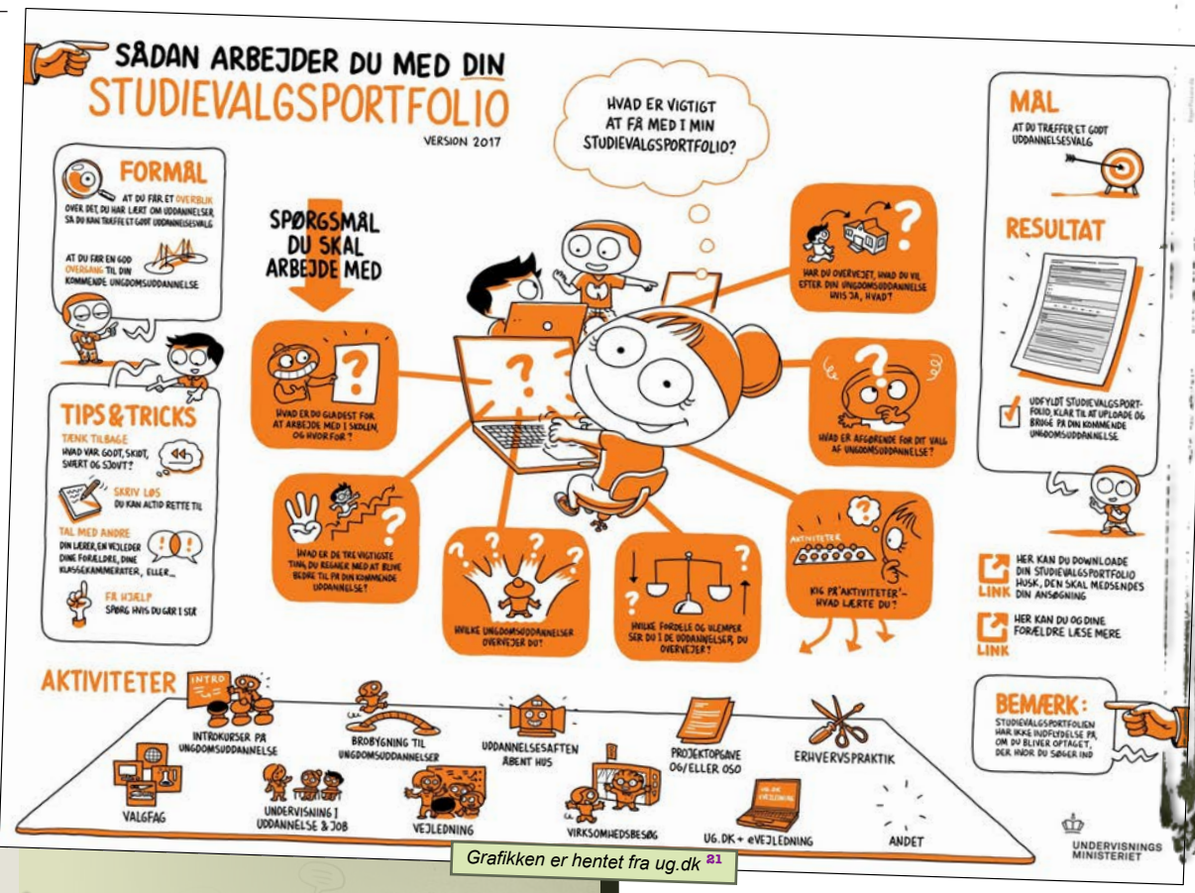

Grafikken er hentet fra ug.dk [21]

Når **studie valgs portefolio** er blevet oversat og afmystificeret, kan det være en enkel model til overblik og samarbejde.

Uddannelsesvejleder om 'styrke-arbejdet' i mødet mellem skole og hjem

"Elevernes styrkearbejde kan bindes sammen med vejledningsmøder på skolen, så det bliver et fælles fokus. Det er en potentielt meget energi-givende måde at starte et møde på; både dét at lægge ud med ressourcer, men også at det er forældrene og eleven, der starter med at få plads til at tale, før vi kommer på banen med vores."

"Hvis forældrene har fulgt med i deres børns styrkearbejde, ved de jo, hvad der er blevet sagt. Men hvis ikke, kan det være en god pointe, at forældrene skal komme med bud på, hvilke styrker de ser hos deres børn, inden de ser de styrker, barnet ellers har 'fået' af de andre elever, af sig selv, og af os fagfolk. Vi ser jo alle sammen noget forskelligt. Når vi så har samlet alle styrkerne, er det interessant at tale om, hvor mange forskellige 'ansigter' vi hver især har, og hvor mange forskellige slags styrker, der er i puljen, når vi lægger det hele sammen."

"Styrkerne skrives ned, fx i vejledningsplanen, og vi drøfter, hvordan skolen kan og skal understøtte dem, og hvordan forældrene konkret kan gå ind og hjælpe."

Arbejdet med studievalgs-portefolio

Studievalgsportfolioen kan selvsagt også inddrages i samarbejdet med forældrene. Den kan agere struktur for samtale og samarbejde med både elever og forældre, og forældrene kan bruge den som udgangspunkt for nysgerrig dialog med deres børn.

Ligesom med fx ordet karrierelæring, er studievalgsportefolio et begreb, der kræver grundig introduktion for de forældre, der ikke kender det og måske opfatter det som 'et bling-ord', der ikke er noget for dem. I forældreundersøgelsen blev det tydeligt, at stort set ingen forældre vidste, hvad ordet betød, og derfor også havde en usikkerhed og modstand mod at skulle beskæftige sig med det.

Ved møder eller personlige samtaler kan studievalgsportefolio bruges som et godt eksempel på et 'skoleord', som er indforstået i skoleverdenen, men absolut volapyk for de fleste udenfor. Det kan være en icebreaker i forhold til at tale om, hvor svært det kan være at være forælder i en verden af nye begreber, og hvor vigtigt det er at spørge sit barn (eller skolens fagfolk, hvis barnet ikke kan svare) om mange ting. Det kan være en mulighed for at lade barnet være ekspert på sin verden, og forælderen den, der spørger nysgerrigt ind.

Studievalgsportefolien kan bruges til at følge alle de opdagelser, der følger med karrierelæringstilgangen. Hver gang, man har været til et arrangement, brobygning eller andet, kan man hente inspiration i karrierelæringens fire faser (Opdage, Ordne, Fokusere og Forstå) til at arbejde med dét, man har oplevet, og omsætte det til tekst/noter (eller måske tegninger) i portefolien. Jo mere og bredere, den bruges, desto mere vil den kunne afspejle den progression, der sker, og hvordan fx arbejdet med styrker og de forskellige faser giver mening og skaber nye vinduer til muligheder og forandringer. Studievalgsportefolien kan med andre ord være det sted, hvor alt det gode arbejde samles og omsættes til noget, både elever og forældre kan forholde sig til.

Uddannelsesvejleder om portefolien:
"Studievalgsportefolien er et værktøj, der kan bruges i samarbejde mellem elever og forældre, og mellem os vejledere og elever/forældre. Men det er også et værktøj, der appellerer til tværfagligt samarbejde mellem fx vejleder og lærer. Det er jo et utroligt godt procesværktøj til at kunne se progression - at man bliver klogere hen ad vejen - og aktivt forholde sig til, hvad man skal bruge klogskaben og forandringerne til. Hvis det sker i et styret samarbejde, hvor alle indgår, er det et langt stærkere værktøj, end hvis det bare er noget, man sidder med i vejledningen."

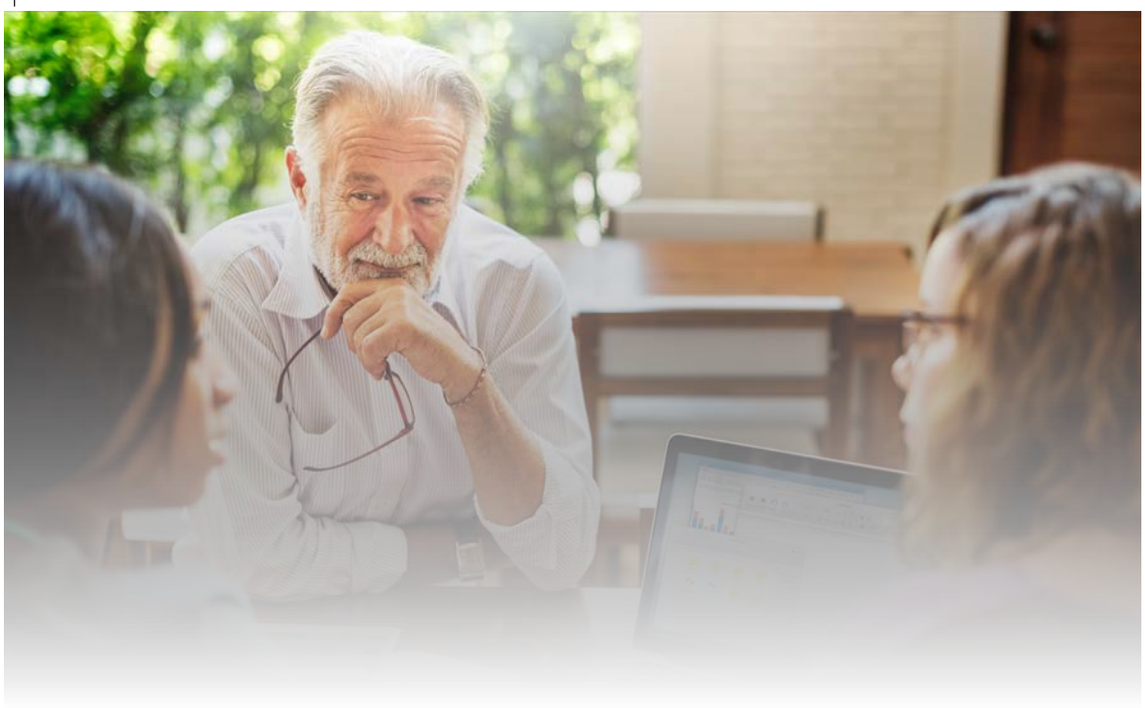

Den personlige, motiverende samtale

De forskellige redskaber, der har været nævnt, kan bruges kollektivt, med elever, med forældre, i små eller store grupper. De kan også bruges ved individuelle møder, fx møder med uddannelsesvejleder eller ved skole-hjem-samtaler. Kapitel 3 afsluttes med et afsnit om den personlige samtale, fordi den på mange måder kan være helt central i en håndholdt indsats, hvor man gerne vil nå alle forældre.

De allerfleste forældre kommer til de personlige møder, så det hér, der er mulighed for at få skabt den platform, der kan bane vejen for et styrket samarbejde.

De individuelle møder er muligheden for at skabe dét tillidsrum, som 'de skolefremmede forældre' fortæller, de har brug for. En kontinuerlig og tryg relation til en vejleder, en lærer, en trivselscoach… – kasketten betyder ikke så meget, men det gør tilliden. Tillid til at turde fortælle om dét, der bekymrer, tillid til at turde spørge om dét, man ikke forstår, og tillid til at tage imod hjælp. På en af de deltagende skoler i projektet arbejdede man med, at den fagperson, lærer, uddannelses-vejleder eller trivselscoach, forældrene havde mest tillid til, også var den, der var kontakten til familien, og det fungerede godt. Som tidligere nævnt kan den nære relation til en vejleder eller lærer også betyde, at man får lyst og mod til at blive mere deltagende ved de kollektive arrangementer.

De individuelle møder kan bruges til at sikre, at forældrene forstår og føler sig inviteret til fælles arrangementer. Det er også her, der er mulighed for at komme UPV-chok'et i forkøbet. De emner, der for alvor tages fat på i udskolingen, kan nævnes i god tid og gerne gentagent, så der skabes en følelse af at være på forkant.

Samtalen som eksempel

Forældrene i vores undersøgelse og projekt synes, det kan være rigtig svært at tale med deres børn. "De svarer bare ja eller nej, eller det ved jeg ikke". Uddannelsesvejledere og lærere kan opleve det samme, når de sidder med forældrene. Hvis man som fagperson selv kan synes, det er svært at stille spørgsmål, der åbner op for en god og frugtbar samtale – så kan det være endnu vanskeligere for forældrene at føle sig sikre på, hvad de skal gøre. Derfor er lærere og vejledere nødt til selv at være klædt godt på til at kunne det, som man også ønsker og forventer, at forældrene skal blive gode til – fx at stille gode spørgsmål.

Fremfor kun at gennemgå for forældrene, hvordan de kan blive gode til at stille spørgsmål og at have støttende dialoger med deres børn (som fx i tegnefilmen om karrierelæring, jf note 16), skal man kunne vise, hvordan man gør – ved at praktisere det overfor forældrene og derved give eksempler på konkrete spørgsmålstyper.

At stille ressourcefokuserede spørgsmål kan måske umiddelbart synes enkelt, men det kan være små ting, der gør forskellen for, hvordan svaret formes. Et lukket spørgsmål former fx ofte kun et 'ja' eller et 'nej' hos mennesker, der ikke er talelystne eller føler sig utilpasse ved situationen. Et spørgsmål, der stilles på samme måde igen og igen, vil forme den samme type af svar.

Vil man skabe forandring, må man skabe mulighed for, at samtalen åbner sig for noget nyt, frem for at reproducere mønstre og fortællinger.

En ramme om samtalen

Ligesom ved møder og dialoger i grupper, er det godt at have en struktureret ramme, så man har et fælles mål for proces og metode i samtalen, som man kan følge i fællesskab. En model, der er bygget op omkring områder, trin, faser mv kan sikre, at man holder dét fokus og når gennem de processer, man gerne vil, og får sikret at lande fælles aftaler.

Et eksempel er Vækst-modellen, et visuelt redskab, som man kan have foran sig på bordet – det vil sige, at alle ved mødet kan se processen og være med til at nå i mål. Ideen med 'Vækstmodellen' er, at den kan skabe nye muligheder, forståelser, energi og glæde til at arbejde med det vanskelige og det væsentlige. Der sættes fokus på det, der virker og på fremskridtene. Det giver mere overskud til at snakke om konkrete og konstruktive forandringer. Samtalen kan skabe en opadgående spiral, hvor målet er, at der skabes klare, konkrete aftaler og handlinger[22]. Der er mange gode erfaringer med at bruge Vækstmodellen i uddannelsesvejledningssammenhæng, og der er også gode erfaringer med at inddrage 'styrkekort' i den første fase af samtalen.

Show it – don't tell it.

Vis, hvordan man stiller gode spørgsmål. Så mærkes det, hvilken betydning det har for refleksionen og dialogen.

VÆKST MODELLEN

Vækstmodellen består af 5 cirkler. Man tager udgangspunkt i det, der går godt ***(cirkel 1)*** for den unge og i de styrker, den unge har ('de 24 styrkekort' inddrages typisk i cirkel 1). Med fokus på styrkerne er det efterfølgende lettere at tale om de udfordringer ***(cirkel 2)***, der også er, og hvilke muligheder ***(cirkel 3)***, der er for at afhjælpe udfordringerne. Hvilke tiltag skal sættes i gang for at hjælpe eleven? Modellen medvirker også til forpligtende opfølgning på de aftaler **(cirkel 4)**, som vedtages på mødet. Undervejs noterer vejlederen for hver cirkel, hvad der bliver sagt og aftalt. Afslutningsvis evalueres mødet mundtligt **(cirkel 5)**.

En model er dog ikke i sig selv en sikkerhed for, at forældrene føler sig mødt, hørt og inddraget. Hvis den bruges for mekanisk, kan den blive endnu en ting, der 'hurtigt gennemgås', og hvor nogle forældre måske siger ja til noget, de fx tænker, det vil skabe problemer at sætte spørgsmålstegn ved.

Derfor er det vigtigt, at man som facilitator på forhånd bliver bevidst om, hvad man selv har af mål, ønsker (og ikke mindst forudsigelser) for samtalen – og at man starter med at lægge dem i skuffen, så der bliver plads til, at forældrene rent faktisk kommer til orde og refleksion, og at det er deres vinkler, der (også) forfølges og udforskes. Man kan præsentere modellen som en ramme, men samtidig introducere, at selve indholdet skal være åbent og skabt i fællesskab. At forældrene er en ligeværdig del af dialogen, og ikke bare modtagere for dét, skolen måtte have fokus på af problemfelter, løsninger eller visioner.

De forældre, du gerne vil nå, kan typisk have vanskeligt ved at åbne op, tage ordet, reflektere mens man taler osv. Og hovedet er måske fyldt med tanker om, hvad dét, man taler om, skal bruges til, og om der måske er noget, man helst skal tie stille med. De forældre skal 'spilles gode' med gode spørgsmål, der åbner nye vinduer og ikke bare bekræfter det, vi ved i forvejen.

Kilde: Marianne Grønbæk og Henrik Pors: "Vækstmodellen – vejen til den gode samtale". Dafolo 2009

POINTER TIL DEN PERSONLIGE SAMTALE:

Introduktionen

Er rammerne tydelige - skaber du tillid og øjenhøjde?

Sidder I, så alle kan høres og er 'lige'? Er der noget, som generer? Fx kan det være, at du sidder bag en computer og skriver noget, forældrene ikke kan se – hvad skal det bruges til? Og er det noget, forældrene kan få at se? For nogle kan det betyde meget, at de ved, hvad noter bruges til.

Forventnings-afstemmer I?

Taler I om, hvad mødet skal bruges til? Drøfter I, hvad forældrene/eleven ønsker at gå fra mødet med? Hvad vælger I at rette fokus på – og hvad kunne I godt tænke jer, ikke får lov at fylde det hele?

Giver du plads til pauser?

For nogle forældre kan en 'langsomhed' i samtalen give plads til den refleksion og de spørgsmål, der måske ellers først ville dukke op efter mødet.

Har du afsat tid til spørgsmål?

Både undervejs og til sidst? Spørg evt helt fra start, om forældrene har spørgsmål, de gerne vil være sikre på at have fået svar på, inden de går hjem. Skriv dem evt op, så de ikke bliver glemt.

Giver du plads til relationen?

Ligner du en, der skal igennem en dagsorden – eller giver du udtryk for, at du gerne vil lære familien bedre at kende, høre hvad de har på hjerte, vide hvad der fylder for familien og eleven udenfor skolens synsvinkel, osv? Hvis man ikke har tid til at høre svarene, skal man selvfølgelig ikke stille de store, åbne spørgsmål. Men vi ved fra forældrene, at det kan have afgørende betydning for deres engagement, at der etableres en nær relation i vejlednings/skole-hjem-samarbejdet, så i nogle sammenhænge kan plads til 'small-talk' vise sig at være kilde til stor forandring.

Dialogmetoder

Spørger du åbent?

Det er ofte de helt åbne spørgsmål, der giver helt ny viden. Et spørgsmål som fx 'Hvordan ser en god dag hjemme hos jer ud?' kan fx åbne op for en snak om familiens værdier, ressourcer, problematikker og behov. Mens et spørgsmål som 'Kender du til UPV-parametret om personlige værdier' sandsynliggør et svar som 'ja', 'næ', eller 'njahh'.

Lytter du aktivt?

De fleste af os har som regel travlt med at tænke over, hvad vi vil sige, når den anden er færdig med at tale. I farten kan man overhøre eller overse ting, som måske er væsentlige. At lytte aktivt er at spørge ind til dét, forælderen selv lukker op for. Det kan ændre meget, hvis man 'går efter bolden' i en samtale, frem for at holde sig til dagsordenen.

Er du opmærksom på sprog og fagtermer?

Erfaringen med forældre i vores målgruppe er, at de nødigt spørger, selvom der er noget, de ikke forstår. Når man spørger dem, hvad ord som UPV, portefolio, trivselscoach eller karrierelæring egentlig dækker over, melder de som regel pas og føler sig hægtet af.

Går du 'over broen' til den, du gerne vil i dialog med?

Hvad er udfordringer og muligheder set fra forælderens perspektiv? Ses skole og system som ven eller fjende? Er der kulturelle eller sociale kontekster, vi ikke har set? Er der ting, der ikke forstås eller anerkendes? Har forælderen bud på nye veje?

Er du opmærksom på stereotyper og forforståelser?

Er du kritisk overfor myter og nysgerrig på individuelle fortolkninger, så er det vores erfaring, at mange forældre vil blive glædeligt overraskede over interessen og give sig i kast med at fortælle.

Er du opmærksom på dominerende fortællinger?

Mange forældre i målgruppen er vant til at få gentagne typer af spørgsmål, når de er i kontakt med skole eller system. De fortæller ofte den samme historie om sig selv, og ser sig selv i lyset af denne fortælling. Hvis man spørger på en anden måde eller retter fokus på noget andet end vanligt, kan der dukke nye brugbare fortællinger frem.

Lyser du på det, der fungerer?

Det kan være en omvej for at nå frem til det nødvendige arbejde med det, der ikke fungerer og skal laves om – men på sigt kan det være den eneste genvej.

Afstemninger undervejs

"Giver det mening?"

– husker du at stille dét spørgsmål ind imellem – fx når I har indgået en aftale? Og får du et svar, der giver mening? Mange forældre vil bare svare 'ja' på spørgsmålet. Men *giver* det mening for dem? – eller har de bare modtaget en besked, der bliver lagt ind på den sædvanlige hylde?

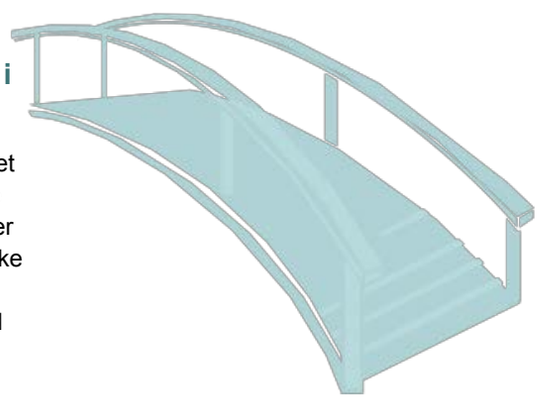

Er det motiverende?

– kan du mærke forældrenes respons? Ellers kan du måske spørge, om det vil give mere mening at gribe sagen an på en anden måde. Kan I tænke ud af boksen i fællesskab?

Har du styr på, om I har forstået hinanden?

Har I rundet af og landet, og tjekket at der ikke er misforståelser eller noget, der mangler? Går forældrene ud ad døren og tænker ”pyha, jeg overlevede mødet!” eller går de hjem med motivation, klarhed og tillid til en fælles plan? ”Jeg vil lige være sikker på, at vi har forstået hinanden rigtigt” kan være en god måde at afslutte et møde på – og gerne efter, at man har lukket computer og notesblok.

Er et skriftligt ’håndslag’ en god idé?

Et skriftligt resumé kan være en god mulighed for at kunne vende tilbage og følge op, evaluere og følge til dørs. Og for at kunne få øje på den positive forandring.

Ved forældrene nu, hvad de skal?

Sørger du for tydelig opgavefordeling? Føler forældrene sig klart informerede og rustet til forældrearbejdet? Har de brug for konkrete forslag til, hvad de skal gøre for at hjælpe deres barn på vej til at blive uddannelsesparat?

Refleksioner efter mødet

Hvad var det egentlig, de lige sagde…?

Arkiverer du vigtige pointer fra mødet, så du husker dem – og måske kan vende tilbage til dem næste gang?

Følger du op på mødet?

…så forældrene oplever, de er en del af en proces?

At spørge åbent og lytte aktivt er forudsætning for en frugtbar samtale.

Det er banalt, men ikke desto mindre svært!

Vi er optagede af, hvad vi selv tænker, tror og mener, og hvad vi synes, den anden skal høre. Så optagede, at det kan stå i vejen for at høre og forstå, hvad der foregår hos den, vi taler med.

KAPITEL 4

HELIKOPTERPERSPEKTIVER

En helhedsorienteret indsats

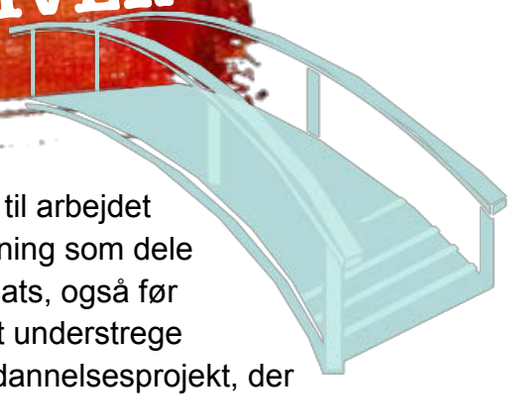

Dette kapitel handler om den overordnede planlægning af og tilgang til arbejdet med uddannelsesparathed. Her tænkes skole og uddannelsesvejledning som dele af en helhed. Nogle af pointerne peger på forebyggelse og tidlig indsats, også før uddannelsesvejlederen kommer ind i billedet. Men det er netop for at understrege vigtigheden af, at uddannelsesparathed bør ses som et lærings- og dannelsesprojekt, der starter ved første skoledag og også gerne involverer forældrene hele vejen.

Uddannelses-parathed = en rød tråd gennem hele skoleforløbet

I forhold til den helt overordnede planlægning peger erfaringer fra undersøgelsen og projektet på, at man vil kunne få flere forældre på banen ved at tænke i tidlig inddragelse, frem for først at introducere uddannelsesparathed og uddannelsesparathedsvurdering på overbygningen. Dels bør det tænkes ind tidligt og generelt i skolens forløb, og dels individuelt og håndholdt i forhold til elever, der har behov for det.

De parametre, UPV er bygget op omkring, udgør en grundlæggende præmis og forudsætning for både faglig læring og almen dannelse op igennem hele skoleforløbet. Det er slutmålet for folkeskolen, og samtidig adgangsport til et videre uddannelsesforløb.

Allerede fra starten af skoleforløbet kan de forskellige aspekter af uddannelsesparathed derfor lanceres som en ramme og et mål for indsatsen i skolen. Mens uddannelsesparathed i udskolingen bliver meget konkret i forhold til den endelige vurdering og valg af ungdomsuddannelse, kan de forskellige parametre allerede i de mindre klasser og i starten af udskolingen indarbejdes og integreres som en del af arbejdet med den grundlæggende læring og dannelse.

De forskellige parametre, som indgår i de personlige, sociale og praksisfaglige kompetencer (se side 7), kan i forskellig grad introduceres i løbet af indskolingen, hvor det er relevant – og på forskellig vis være med til at danne en rød tråd gennem hele skolegangen. Således bliver UPV ikke en 'ny ting', der pludselig dukker op i 7. klasse, men en begrebsliggørelse og konkretisering af noget, der har været opbygget under hele skoleforløbet.

7 POINTER OM UDDANNELSESPARATHED - SOM EN RØD TRÅD

1 Tidlig fælles opmærksomhed og løbende opfølgning

Allerede i de små klasser vil skolens fagfolk ofte kunne have en fornemmelse for, hvilke forældre, der kan have brug for en særlig opmærksomhed og støtte for ikke at blive 'skolefremmede'. En imødekommende tidlig indsats vil kunne følges op af senere samarbejde med uddannelsesvejleder mv.

2 Tidlig indsats omkring trivsel i forældregrupper

Tilhørsforhold til og tryghed i forældregruppen kan være af grundlæggende betydning for, om 'de skolefremmede forældre' motiveres til at deltage i arrangementer og samarbejde. Der bør derfor være en tidlig opmærksomhed og indsats. Det kan fx være i form af støtte til forældreråd eller fokus på inkluderende tiltag.

3 Undervejs i hele skoleforløbet arbejdes med de parametre og forudsætninger, UPV er bygget op over

Arbejdet skal ikke kaldes UPV, men man kan hente overskrifter herfra, så elever og forældre gøres bekendt med dem. Fx kan et tema som motivation introduceres tidligt, tolerance lidt senere, mens begrebet valgparathed nok ikke skal på banen før i 7. klasse.

4 Introduktion til UPV i forskellige sammenhænge

…hvor forældrene deltager, bør ske senest fra starten af 7. klasse, så det 'akutte chok' forhindres. UPV og samarbejdet om parametrene kan nævnes ved alle lejligheder, hvor man mødes med forældrene, så det bliver genkendeligt stof og så uddannelsesvejledere og lærere får en fornemmelse af, hvad forældrene forstår eller har behov for.

5 En håndholdt indsats

…for hvert enkelt barn bør vægtes, når der er tvivl om uddannelsesparathed. Det kan være en fordel, hvis kontakten til forældrene primært bestemmes af, hvilken fagperson der har den bedste dialog med familien. Brug den form, der virker for forælderen (kontaktbog, sms, gerne telefonisk opfølgning). Fravær og andre indikatorer på mistrivsel dokumenteres og drøftes. Al kontakt til hjemmet bør grundlæggende understøttes af informationer om, hvad der også lykkes og går godt.

6 Løbende uddannelses-vejlednings- og skole-hjem-samtaler

– både efter plan og når behovet opstår. Desuden ekstra samtaler med elever, som ikke trives hjemme og/eller i skolen.

7 Årshjul og samarbejdsplan

kan være et godt redskab til at skabe en fælles procedure for arbejdet med UPV og dermed fokus på indsatsen for de ikke-uddannelsesparate elever. Det kan også være et bindeled mellem ledelse, uddannelsesvejledere, lærere og andre fagpersoner, samt elever og forældre. (Se eksemplet på bilag 1).

Håndholdt, tværfagligt for-ældresamarbejde

Den vigtigste konklusion i forældreundersøgelsen og projektet er, at håndholdt forældresamarbejde med 'de skolefremmede forældre' virker. Det er nødvendigt, ikke kun for at imødekomme de enkelte - men for at vende den tendens, vi ser i nogle områder, nemlig at der eksisterer et b-hold af forældre, der stort set ikke melder sig på skolens arena. Når skole og uddannelsesvejledning appellerer til forældrene om at følge med, engagere sig og løfte læringsmiljøet i hjemmet, så kan det af forældrene opleves som en forventning om, at de ved, hvad det indebærer og er i stand til at løfte opgaven. Forældreundersøgelsen viser, at det ikke er tilfældet.

I artiklen 'Skolen byder forældrene op til en kompliceret dans' (Magasinet Skolebørn)[23] interviewes Hanne Knudsen og Maria Ørskov Akselvoll, begge forskere og ph.d'er i skole-hjem-samarbejde. Akselvoll finder blandt andet, at "de fleste forældre – dem med et højt uddannelsesniveau og de økonomisk stærke – kan indgå i samataler med skolen på lige fod. Men for de mindre stærke forældre bliver samarbejdet med skolen en særlig udfordring og for nogle ligefrem en hindring i hverdagen, fordi de ikke ved hvordan eller simpelthen ikke har tid og overskud til at løse den opgave, skolen stiller dem." Hun fortsætter: "Inddragelsen af forældre har nu et omfang, hvor det ender med at reproducere sociale skel mellem børnene i stedet for at udviske dem, sådan som det oprindeligt var tanken med skole-hjem-samarbejdet". Akselvolls forskning underbygger desuden pointerne fra vores forældreundersøgelse, når hun siger, at "forældre med færre ressourcer oplever samtaler på skolen som en personlig evaluering af deres evne til at være den type forældre, som skolen forventer af dem."

Hvis 'de skolefremmede forældre' mødes af krav, ønsker og forventninger uden at de tilbydes håndholdt konkrete anvisninger til, hvad de rent faktisk kan eller skal gøre – så risikerer vi fortsat at tabe mange muligheder for frugtbare samarbejder og resultater.

En samlet indsats

Forældrene har brug for en hånd til at blive de gode støtter for deres børn, som de gerne vil være. Og det må gerne være en hånd fra et menneske, de kender og har tillid til. Det kan være uddannelsesvejleder, lærer, trivselscoach, skoleleder – som tidligere nævnt er det ikke 'kasketten', der afgør sagen, men om relationen er god. Her har uddannelsesvejelederen ofte en unik mulighed for et nært og fleksibelt samarbejde (fx at mødes udenfor skolens grund), som læreren måske ikke har ressourcer til.

En indsats, der bygger på relationen til én fagperson, er dog en skrøbelig indsats, uanset hvor dygtig, denne fagperson er. At gøre de unge uddannelsesparate er et fælles projekt og det er vigtigt, at der tales det samme sprog over hele linjen, så både fagfolk og forældre har en tydelig fornemmelse af, at man står på sikker grund og mener det samme. Dét gælder fx også, når eleverne kommer ud i brobygning, hvor uddannelsesvejlederen skal sikre, at der i brobygningsforløbet er genklang af de ting, elever og forældre har fået at vide på skolen inden forløbet.

For at sikre et fælles fodslag og fornemmelse af, at man 'trækker på samme hammel' skal der være et godt tværfagligt samarbejde. Dels skal de forskellige professioner, der er inde over arbejdet med en elev og hans/hendes forældre så vidt muligt dele tilgange og metoder. Og dels skal de forskellige professioner, der er i kontakt med eleven og forældrene, så vidt muligt dele relevant viden om den unge og familien og blive enige om en indsats.

I projektet 'Far, mor og uddannelsesparatheden' peger uddannelsesvejledere på, at der er brug for mere fokus på at styrke den fælles-faglige indsats ved fx at sætte tid af til erfaringsdeling – både i den håndholdte indsats for enkelte elever (og forældre) og i den generelle indsats for at få flere elever gjort uddannelsesparate.

Det vigtigste vil være at sikre fælles planlægning (uddannelses-vejledere/lærere/skoleledelser), som sættes ind i et årshjul eller en årsplan, der viser ansvarsfordeling, mål og indhold i aktiviteter og tiltag.

Derudover er det centralt at styrke, opkvalificere og samkøre de tværfaglige fora med erfaringsdeling og ny viden. I projektet 'Far, mor og uddannelsesparatheden' har der været tværfaglige møder med faglige oplæg og erfaringsdeling. Møderne har været udbytterige og det er et ønske, at de forstætter ud over projektperioden – og gerne med meget mere tid og fokus på fælles fodslag og udviklingspotentialer.

6 POINTER OM EN HELHEDSORIENTERET TVÆRFAGLIG INDSATS

1 Tværfagligt samarbejde i forhold til den individuelle indsats

Styrket fokus på erfaringsdeling og fælles 'sprog' mellem de faggrupper, der er involveret i arbejdet med den enkelte familie.

2 Tydelige roller og ansvar

Det skal tydeliggøres, hvem der har ansvar for hvad – fx for UPV-indsatsen, for monitorering af forældredialogen, for faglig kommunikation på tværs, for dokumentation og vidensdeling, og så videre.

3 Forældreråd, bestyrelse og skoleledelse

…indgår som en del af det tværfaglige arbejde og som en grundsten for at indsatsen lykkes – jf den vigtige trivsel i forældregrupper og klasser.

4 Styrket fælles viden og udvikling

…fx gennem møder og kurser med faglige oplæg og fælles udvikling af metoder og redskaber. Tværfaglig og tværsektorial deling af erfaring og best practise.

5 En tovholderfunktion

…kan være vigtig for at sikre, at alle de gode intentioner følges op. Det kan både være i forhold til den overordnede udskolingsindsats og i forhold til den enkelte elev og forældre, der skal have håndholdt støtte. Funktionen kan fx varetages af afdelingsleder, uddannelsesvejleder eller anden, afhængigt af kontekst og muligheder.

6 Ledelse, følgeskab, evaluering

Det allervigtigste punkt for, at indsatsen lykkes.

Afrunding

Både jeg og de uddannelsesvejledere, der har været sparringspartnere på håndbogen, er blevet en hel del klogere af forældreundersøgelsen og projekt 'Far, mor og uddannelsesparatheden' – men ikke mindst af de drøftelser, der har været undervejs i formuleringen af håndbogen. Når man skal skrive og blive konkret, bliver det tydeligt, hvor man er i tvivl om det præcise budskab – og der åbner sig hele tiden nye spørgsmål, man får behov for at dykke ind i. At arbejde med unge, forældre og uddannelsesparathed er en kompleks opgave - med stor betydning.

Vi håber, håndbogen har givet nogle relevante bud på svar på alle de spørgsmål og dilemmaer, der dukker op i forældresamarbejdet. Men vi håber også, at den åbner op for nye drøftelser, afprøvninger, erfaringsdelinger og inspiration til samarbejdsflader.

I skriveprocessen har vi været optaget af ord som nysgerrighed, åbenhed og forandringsfokus, og vil afslutningsvis gerne bringe ordet 'forundringsparathed' i spil – introduceret af tidligere højskoleforstander ved Testrup Højskole, Jørgen Carlsen. Essensen i forældrearbejdet handler om at "styrke forældrenes evne til at lade sig forundre med deres børn", siger han blandt andet. Og om at "skabe mod til at stille spørgsmål uden at kende svaret" [24].

Den forundringsparathed håber vi, vi har været med til at åbne op for – i arbejdet med at blive klogere på forældrene, men også indadtil i egne rækker. Vi håber, vi har åbnet for en nysgerrighed, åbensindighed, villighed til at blive forstyrret – og modet til for en stund miste fodfæste.

1 Jf fx artiklen ”Skolen byder forældrene op til en kompliceret dans” af Suzette Frovin i Magasinet ”Skolebørn”, Landsorganisationen skole og forældre, nr.1, februar 2017. Her henvises til forskellige kilder.

2 Fx ”Uddannelsesvalg, vejledning og karrierelæring i et ungeperspektiv. Centrale konklusioner fra følgeforsknings-projektet Fremtidens Valg og Vejledning.” Tilde Melle Juul, Mette Plesss og Noemi Katznelsen. CeFu 2016

3 I Vordingborg Kommune er der ansat en trivselscoach på hver af de kommunale skoler, som har til opgave at understøtte børnenes trivsel og udvikling. Der har også deltaget distriktssocialrådgivere i nogle dele af arbejdet.

4 Link til artikel og forældreundersøgelse på uvm/bfau: https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder?id=%7bDCC15563-80AD-41EA-80F5-BF3757F44D99%7d

5 Jf fx CeFu-rapporten nævnt i note 2

6 https://www.ug.dk/6til10klasse/tilforaeldre/uddannelsesparathedsvurdering-i-8-klasse

7 Marianne Grønbæk og Henrik Pors: ”Vækstmodellen – vejen til den gode samtale”. Dafolo 2009.

8 Hanne Warming, Signe Fjordside og Manon Alice Lavaud: ”Det dobbelte blik. Se styrkerne i det særlige hos børn og unge i udsatte positioner.” Professionsserien, Akademisk Forlag 2017.

9 BFAU har udgivet fire praksis+perspektiv-hæfter som afslutning på den samlede indsats 2014-18. Det ene hæfte sætter fokus på Inddragelse af forældre i vejledningen og beskriver nogle af de forskellige tiltag og resultater fra de 24 involverede UU-centre landet over. Hæfterne kan rekvireres på bfau.dk.

10 Se fx www.forældrefiduser.dk. Her er tips til buddy-system og desuden en række hands-on ideer og skabeloner til forældrearrangementer m.v.

11 Læs om Jump-materialet på https://www.uvm.dk/vejledning-og-stoettemuligheder/vejledning/brug-for-alle-unge/bestil-materialer

12 Vertellis.dk

13 Nationalt findes en lang række materialer fx på ug.dk, vpt.dk, forældrefiduser.dk, m.fl. Regionalt har UU-Sjælland Syd fx udarbejdet en ’Karriereguide’ samt en række andre informationsmaterialer (uuss.dk).

14 Karrierelæring som tegnefilm: https://vpt.dk/born-og-unge/se-videoer-om-karrierelaering

15 Citaterne er fra ’Udsyn i udskolingen’ s. 35. Bogen kan downloades på https://vpt.dk/udsyn-i-udskolingen. Her findes desuden film og andet materiale om karrierelæring.

16 https://vpt.dk/udsyn-i-udskolingen

17 Rita Buhl, VIA University College, artikel til UU Danmark: "Om børns og unges karrierelæring”, 2014.

18 Buhl, Rita ”Om børn og unges karrierelæring” UU Danmark.

19 https://mindhelper.dk/mental-fitness/24-styrker/

20 Se fx Ug.dk: https://www.ug.dk/6til10klasse/tilforaeldre/studievalgsportfolio
https://www.ug.dk/sites/default/files/studievalgsportfolio_grafik_1.pdf

21 https://www.ug.dk/6til10klasse/tilforaeldre/studievalgsportfolio

22 Introduktionsafsnit i Marianne Grønbæk og Henrik Pors: ”Vækstmodellen – vejen til den gode samtale”. Dafolo 2009

23 Skolebørn – magasin for Landsforeningen skole og forældre. Nr. 1 2017, temanummer: Forældrenes rolle i skolen.

24 Jørgen Carlsen stoppede i 1917 som højskoleforstander men er aktiv foredragsholder.

LITTERATUR & INSPIRATION

Inspiration til arbejdet med ressource-, forandrings- og brugerfokuseret tilbang:

'Det dobbelte blik. Se styrkerne i det særlige hos børn og unge i udsatte positioner'. Hanne Warming, Signe Fjordside og Manon Alice Lavaud: Professionsserien, Akademisk Forlag 2017.

I bogen findes bl.a. skemaer til udfyldning i fællesskab, hvor man både arbejder med sårbarheder og styrker - som to sider, der begge skal inddrages i perspektiveringen med sårbare familier.

'Vækstmodellen – vejen til den gode samtale'. Marianne Grønbæk og Henrik Pors: Dafolo 2009.

Bogen beskriver en løsningsfokuseret metode til brug i samataler med unge og deres familier. Modellen kan også være anvendelig til dialogmøder/netværksmøder m.m.

'Kommunikation som opbygning af relationer og læringsrum. Mellem selvdifferentialitet og dialog'. Marianne Kristiansen & Helle Alrø, Århus Universitet 2002.

Her udfordres vores egne for-forståelser for derigennem at kunne blive klogere på, hvordan vi konstruktivt kan møde forældrene i relationen og i forældresamarbejdet.

'Kort over narrative landskaber'. Michael White, Hans Reitzels Forlag 2018.

En grundbog om narrativ teori og praksis.

'Hvordan får vi mere lighed i uddannelse?'. Agi Csonka, Informations Forlag 2017.

Har bl.a. fokus på, hvordan forældrene kan skabe gode læringsmiljøer for deres børn.

'Ressourcefokuseret vejledning'. Marianne Tolstrup, Dansk Psykologisk Forlag 2014.

Har bl.a. fokus på den vigtige forventnings-afstemning.

'Samspil mellem skole og hjem'. Maria Ørskov Akselvoll, Århus Universitetsforlag 2018.

Om forældres forskellige muligheder og hvordan der kan skabes et afbalanceret samspil mellem skole og (alle) hjem.

'Har vi en aftale? Magt og ansvar i mødet mellem forældre og folkeskole'. Hanne Knudsen, Nyt fra samfundsvidenskaberne, 2010.

Analyser af de muligheds- og umulighedsbetingelser, som former møder mellem forældre og skolens professionelle.

'Skolebørn' – magasin for Landsforeningen skole og forældre. Nr. 1 2017.
Temanummer: Forældrenes rolle i skolen.

Inspiration til praktisk forældresamarbejde:

Viden på tværs (vpt.dk)

Her findes bl.a. bogen 'Udsyn i indskolingen' (https://vpt.dk/udsyn-i-udskolingen) samt tre film om karrierelæring (https://vpt.dk/born-og-unge/se-videoer-om-karrierelaering).

Skoleborn.dk
'Bliv dit barns bedste vejleder'
'Gør dit barn parat til uddannelse'

Rita Buhls tips til gode forældre-spørgsmål.

Forældrefiduser.dk

Tips til inddragende metoder og forskellige typer af forældrearrangementer.

'Praksis + Perspektiv', fem publikationer udgivet af Brug for alle unge (BFAU).

Nr. 3.4 har som tema "Inddragelse af forældre i vejledningen". (https://www.uvm.dk/vejledning-og-stoettemuligheder/vejledning/brug-for-alle-unge/materialer eller www.bfau.dk)

I SYV SIND (BFAU) – film og øvelsesmateriale til brug i uddannelsesvejledningen, der kan hjælpe unge til at finde deres motivationer, drivkræfter og egne veje.
(Kan downloades eller bestilles gratis på BFAU.dk eller Indialog.dk)

Her er nogle gode øvelser, som er beregnet til brug i vejledningen, men som forældre også kan lave med deres børn. Det kan være en mulighed at lave øvelserne i fællesskab mellem elev, forældre og vejleder. I SYV SIND har fokus på også at nå de elever, der ikke nødvendigvis stryger lige igennem uddannelsessystemet.

Bilag 1: Eksempel på årshjul for 8. klasse

	Sommer - Efterår	Efterår - Jul
Faglige	SKILLS **Mødestabilitet** **Tolerance** **Samarbejdsevne**	Terminsprøver dansk, engelsk, **Selvstændighed** **Mødestabilitet** **Respekt** Frivillige nationale test (m. formativ Stan kar **Mo**
Personlige	Eleverne vurderer sig selv ud fra et CELF-forløb (Ønsketænkning?)	CELF-forløb (Ønsketænkning?)
Sociale	CELF-forløb (Ønsketænkning?)	CELF-forløb (Ønsketænkning?)
Forældre-involvering	Fælles forældremøde Skole-hjem samtaler	
Organisatorisk niveau		
Handling	1. Indkalde til forældremøde og invitere UU i god tid. 2. Udvælge deltagere til CELF-projektet og tage telefonisk kontakt til elevernes forældre. Aflevere liste til UU. 3. Indkalde til skole-hjemsamtaler 4. Indlægge forløb om erhvervsdage før samtalerne if forb. m. SKILLS. Her laver eleverne egenevaluering første gang.	1. Planlægge og gennemføre terminsprøver. 2. Booke og gennemføre frivillige nationale test. 3. Give karakterer. 4. Lave UPV 5. Samlet oversigt over endnu-ikke-UP elever 6. Planlægge forældremøde for ikke-UP elevers forældr slutningen af januar)
Ansvarlig	1. Teamet, koordinator. 2. Teamet, kontaktlærere, koordinator 3. Kontaktlærere 4. Teamet	1. Teamet 2. Teamet 3. Faglærerne 4. Teamet fælles om alle elever 5. UU-vejleder 6. koordinator
Deadline	1. Start august 2. Umiddelbart før skolestart (august) 3. Starten af august (samtaler i september) 4. Jf. UUs planlagte SKILLS-dag.	1. Tids nok til at rettearbejdet kan være færdiggjort før karaktergivning slut november 2. Jf lokal testplan. 3. Slut november 4. Inden 1. december 5. Midt december 6. Indkalde forældre, ledelse og UU-vejleder til forældre december

	Jul - Påske	Påske - Sommer
Standpunkts–karakterer **Motivation**	Projektopgaven **Mødestabilitet** **Motivation** Introkurser **Ansvarlighed** **Valgparathed** **Samarbejdsevne**	Lejr-skole **Ansvarlighed** **Mødestabilitet** **Respekt** **Tolerance**
	Særligt fokus på sociale færdigheder	
	Fælles forældremøde for ikke UP elevers forældre Skole-hjem samtaler	Individuelle samtaler for de elever, som fortsat ikke vurderes parate og deres forældre (15 min?)
rældre (ligger i	1. Planlægge og gennemføre projektopgaven 2. Gennemgå liste med ikke-UP elever og aftale indsatser 3. Tilmelde elever til introkurser 4. Planlægge og invitere til skole-hjemsamtaler, evt. inkl. UU? 5. Afholde forældremøde for ikke-UP elevers forældre	1. Gennemføre anden UPV 8. Klasse 2. Aftale indsatser for de elever, som fortsat ikke vurderes parate 3. Involvere forældrene (individuelt?) 4. studievalgsportefølge
	1. Teamet 2. Team, ledelse og UU-vejleder 3. UU-vejleder (lærerne skal give tid til dette) 4. Kontaktlærere + evt. UU 5. Team, UU-vejleder og ledelse.	1. Teamet i samarbejde med UU 2. Teamet, ledelsen og UU-vejleder (teammøde) 3. Kontaktlærere (korte, individuelle samtaler?) 4. I samarbejde med UU - Kristina med på teammøde
rt før første eldremøde slut	1. Vinter/tidligt forår 2. Førstkommende teammøde efter jul 3. Umiddelbart efter jul (gerne før) 4. Så tæt på forældremødet som muligt. 5. Midt-slut januar.	1. Senest 1. maj (jf. publikation fra UVM) 2. Maj 3. Slutningen af maj. 4. Før første maj.

BRUG FOR ALLE FORÆLDRE

Der er brug for alle forældre til at støtte deres børn i at blive uddannelsesparate og få truffet meningsfulde valg i forhold til deres videre uddannelsesforløb.

Men hvad med de forældre, der ikke deltager i samarbejdet med skole og uddannelsesvejledning?

Hvad siger forældrene selv, når de bliver spurgt hvorfor, og hvad der skal til, for at et samarbejde kan lykkes?

På baggrund af samtaler med forældre og erfaringer fra projekt 'Far, mor og uddannelsesparatheden' giver denne håndbog bud på en styrket og fokuseret forældreinddragelse.

Håndbogen er henvendt til uddannelsesvejledere – men også til lærere, ledere og øvrige faggrupper, der ønsker inspiration og fællesfagligt fodslag.